

Пригоди Гекльберрі Фінна
Марк Твен

Марк Твен (справжнє ім'я Семюел Ленгхорн Клеменс; 1835–1910) – видатний американський письменник, журналіст і громадський діяч. Він працював у безлічі жанрів – реалізм, романтизм, гумор, сатира, філософська фантастика, публіцистика, створивши чимало чудових творів, таких як «Пригоди Тома Соєра», «Принц і жебрак», «Жанна Д'Арк», «Янки з Коннектикуту при дворі короля Артура» та інших.

«Пригоди Гекльберрі Фінна» – це продовження книги «Пригоди Тома Соєра». Головний герой – колишній безпритульний, бешкетник Гекльберрі Фінн – відчайдушно не бажає жити за «домашніми» правилами: ходити до школи, носити пристойний одяг і взагалі поводити себе чемно. Він тікає з гостинної родини вдови Дуглас, де жив, назустріч свободі, небезпекам і справжнім вчинкам. І звичайно, жодна пригода не обійдеться без участі приятеля Гека – Тома...

Марк Твен

Пригоди Гекльберрі Фінна

Застереження

Проти осіб, що намагатимуться відшукати в цій розповіді якісь потаємні мотиви, буде порушено судову справу; осіб, що намагатимуться видобути з цього твору якусь мораль, буде покарано засланням; а за намагання відшукати в ньому прихований зміст винуватих буде розстріляно.

За наказом автора
Генерал-губернатором
Начальником артилерії

Пояснення

У цій книжці використано кілька діалектів, а саме: негритянський діалект штату Міссурі, найрізкішу форму за-кутнього південно-західного діалекту, діалект Пайк-Каунті, а також чотири трохи пом'якшені відміни цієї

останньої говірки. Відтінки говірки відбиралися не наосліп і не наздогад, а, навпаки, дуже ретельно, під пильним керівництвом, підсиленням ще й моєю особистою обізнаністю з усіма цими мовними формами.

Я подаю це пояснення з тієї причини, що без нього багато хто з читачів уявив би собі, що всі мої дійові особи намагаються, розмовляючи, наслідувати одне одного, але досягти їм цього аж ніяк не щастить.

Автор

Розділ I

Ви нічогосінько про мене не знаєте, коли не прочитали книжки, що називається «Пригоди Тома Соєра»; а втім – дарма. Книжку ту написав Марк Твен, і часто-густо він казав у ній правду. Траплялося, інколи прибріхував, та здебільшого казав правду. Але то байдуже. Я ще не стрічав таких людей, які ніколи не брехали, за винятком, звісно, тітки Поллі або вдови, та ще, може, Мері. Саме про тітку Поллі – Томову тітку Поллі, – та про Мері, та ще про Дугласову вдову найбільше й розповідається в отій книжці; загалом книжка правдива, хоча там трохи й прибрехано, як я вже казав.

А закінчується та книжка ось як: ми з Томом знайшли гроші, що їх розбійники переховували в печері, й розбагатіли. Кожному з нас припало по шість тисяч доларів – і все золотом. Ото була купа грошви, аж голова йшла обертом. А суддя Тетчер узяв та й поклав ті гроші в банк, на відсотки, і тоді ми щодня мали по долару кожен, і так цілий рік, – хтозна, що його й робити з такою силою грошей. Дугласова ж удова прийняла мене за сина і взялася виховувати, але я мало не пропав, сидючи невилазно в хаті; а до того ж удова так допікала мені отими своїми порядками та добрими звичаями, що я далі терпіти не зміг і дав драла. Натягнув знову своє лахміття, заліз у ту саму стару бочку з-під цукру й живу собі, вільний і щасливий. Але Том Соєр вистежив мене і сказав, що набирає ватагу розбійників; він пообіцяв і мене прийняти, якщо я повернуся до вдови і надалі поводитимуся пристойно. Ну, я й повернувся.

Вдова розрюмсалася наді мною, називала заблуканим ягням і ще по-всякому, проте, звісно, й гадки не мала образити мене. Вона знову вдягла мене в нове вбрання, і я знай упрівав цілі дні та ходив, наче зв'язаний. Ну, а далі все повернулося на старе. Вдова бемкала у дзвона до вечері, і боронь Боже спізнитися. Та ще й таке: хоч і сів до столу, а відразу не смій братися до їжі, мусиш чекати, доки вдова, нахиливши голову, побуркотить трохи над стравами, хоча страви були як страви, нічого поганого про них не скажеш, хіба те, що кожную зварено окремо. Нема у світі смачнішого як назбираєш в одну посудину всіляких недоїдків! Було перемішаєш їх добренько, вони сік повипускають і самі плигають у рот!

По вечері вона діставала свою книжку і давай читати про Мойсея та про те, як його знайшли в очеретах, і мені страх як кортіло довідатися, що з ним скоїлось, аж тут – на тобі! – з'ясувалося, що той Мойсей бозна-коли помер; тоді я зовсім покинув слухати про те, – на біса мені здалися мерці!

Незабаром мені захотілося курити, і я попросив у вдови дозволу. Де там! Не дозволила – сказала, що то непристойна, неохайна звичка і треба її позбутися. Бувають же такі люди: забороняють те, чого самі анітрохи не тямлять. Ось і вдова носиться з отим Мойсеєм, як курка з яйцем. А він же їй навіть не родич! Та й взагалі на лихо він потрібний! Його вже давно й на світі немає. А на мене, бачте, он як напускається за те, що мені подобається курити, дарма що то приємна річ. Сама ж, проте, любісінько нюхає табаку і вважає, що це пристойно. Як самій, то, значить, можна.

Її сестра, міс Уотсон, сухоребра стара діва в окулярах, саме приїхала до неї пожити й відразу ж учепилася до мене з букварем. Вона мордувала мене цілісіньку годину, аж урешті вдова звеліла їй відчепитися від мене. Ще трохи – і я б не витерпів. Потім цілісіньку годину я нудився, сидючи в хаті, і ніяк не міг утриматися, щоб не крутитися на стільці. А міс Уотсон одно товче: «Не клади на стілець ніг, Гекльберрі»; «Чого ти так зігнувся, Гекльберрі, сиди рівно»; і знову ж своєї: «Не позіхай і не потягайся за столом, Гекльберрі! Невже ти не можеш усидіти спокійно?» А потім, коли вона почала торочити мені про пекло, я візьми та й бовкни: от би мені туди якомсь шаснути. Вона так і підскочила – страх як розлютилася, а в мене ж і гадки лихої не було. Просто хотілось зав'язатися світ за очі, так мені все остогидло; я хотів дременути, а куди – однаковісінько. Тоді вона сказала, що гріх таке говорити, що вона сама нізащо у світі такого б не сказала; вона намагається жити так, щоб обов'язково попасти до раю. Але ж я не вбачав для себе жодної втіхи в тому, щоб опинитися там, де й вона, а тому й вирішив, що не стану й пробувати. Але говорити їй про це я не схотів, бо тільки завдав би собі зайвої халепи, а пуття з того не було б ніякого.

Тут вона і давай мені про рай теревенити, все своєї та й своєї править. Усім людям там, мовляв, тільки й діла, що цілісінький день з арфою туди-сюди походжати та співати, і так на віки вічні. Мене, як по правді, все те не дуже вабило.

А проте я змовчав. Запитав лиш, як вона гадає: чи попаде в рай Том Соєр. Вона відповіла, що ні, його туди й близько не пустять. Я дуже зрадив, бо ж хотів, звісно, щоб ми з ним завжди були вкупі.

Міс Уотсон усе мене гризла та й гризла, так що мені зрештою все те остогидло і стало дуже нудно. Аж далі закликали до кімнати негрів та почали молитися, а тоді всі полягали спати. Подався й я до своєї кімнатки з недогарком свічки і поставив його на стіл. Вмостився на стільці біля вікна і спробував думати про щось веселе, але нічого не вийшло. І раптом напав на мене такий смуток, що хоч помирай. Горіли зірки на небі, а на деревах жалібно шелестіло листя, і здаля долинало: «Пуу-гу, пуу-гу...» То пугач сповіщав, що хтось помер; чути було, як кричить дрімлюга та вие собака, – це вішувало комусь смерть; і вітер усе про щось мені нашіптував, а я ніяк не міг второпати, що ж то він шепоче, аж мурашня мені по всьому тілі почала бігати. Потім у лісі щось застогнало, немов привид, який хоче сказати, що йому гнітить душу, але ж ніяк не може, отож не влежить спокійно у своїй домовині, блукає ночами й тужить. Мені стало так

моторошно й тоскно, так захотілося, щоб хто-небудь був зі мною. А тут ще й павук десь узявся та й поліз по моему плечі; я дав йому щигля, а він упав просто на свічку, і не встиг я отямитися, як він згорів. Я й сам добре знав, що то страшенно погана прикмета: безперемінно чекай біди. Від ляку жижки мені задрижали. Я зірвався на ноги і тричі обкрутився навколо себе, та ще кожного разу хрестився, а тоді перев'язав собі ниткою пасмо волосся, щоб убезпечити себе од відьом. А проте, я не заспокоївся. Це справді допомагає, коли знайдеш підкову, не встигнеш прибити її над дверима і загубиш, але я зроду не чував, щоб можна було таким способом позбутися лиха після того, як уб'єш павука.

Так мене враз морозом і всипало... Я знову сів і дістав лжюлку, щоб закурити; у домі було зараз тихо, неначе всі вимерли, ото ж удова нічого про те не знатиме. Так минуло чимало часу; аж раптом стало чути, як у місті б'є годинник: бам-бам-бам! – дванадцять разів, а далі знову все за-тихло – стало тихіше, ніж перед тим. Незабаром я почув, як унизу, в темряві, під деревами хруснула гілка, – щось там ходило. Я завмер, затамувавши дух, і прислухався. Нараз хтось унизу ледве чутно нявкнув: «Ня-ав! ня-ав!» Мені відлягло від серця. Я й собі нявкнув: «Ня-ав! ня-ав!» – якомога тихіше, а потім погасив свічку й вікном виліз на дах комори. Звідти я тихенько ковзнув на землю й подався нишком під дерева. І справді, там на мене чекав Том Сойер.

Розділ II

Ми навшпиньках скрадалися стежкою поміж деревами до самісінького кінця вдовиноного саду, пригинаючись, щоб не зачепитися за гілки. Коли саме проходили повз кухню, я спіткнувся на корені й наробив шуму. Ми припали до землі й завмерли. Здоровенний негр, на ім'я Джім, що належав міс Уотсон, сидів на порозі кухні; ми його добре бачили, бо в кухні світилося. Він схопився, витягнув ший і якусь хвилину прислухався. А тоді гукнув:

– Хто там?

Він почекав, знову прислухався, а тоді підійшов навшпиньках і зупинився якраз між нами; ми майже могли торкнутися його рукою. Часу, мабуть, збігло чимало, і все було тихо, а ми ж були од нього зовсім близьенько. Аж раптом засвербіло мені одне місце на щиколотці, а почухати його я не намілювався; потім на вухо сверблячка напала; вона перекинулася на спину, якраз межі плечі. Мені здавалося, що я ось-ось сконаю, якщо не почухаюся ту ж мить. Та воно так завжди трапляється: приходиш ото в порядне товариство, чи на похорон, чи заснути намагаєшся, та ніяк не виходить, – одне слово, саме тоді, коли не можна почухатися, то так тобі починає свербіти і вздовж і впоперек – ну, повсюди. А Джім помовчав-помовчав та й каже:

– Кого це тут носить? Де ж ви? Хай мені біс, якщо я вас не чув! Гаразд, ось що я зроблю: сяду на цьому самому місці й прислухатимусь, поки знову почую.

І він уместився на землі між мною і Томом. Притулився спиною до дерева, а ноги так простягнув, що однією ледь-ледь моєї ноги не торкнувся. Тепер у мене почав свербіти ніс. Так засвербів, що аж сльози на очі набігли. Але почухатись я не наслідювався. Потім почало свербіти в носі. Тоді – під носом. Не знаю вже, як мені й пощастило влжати спокійно. Така халепа тривала хвилин шість або сім, а видалося – цілі години. Вже мені свербіло в одинадцятьох різних місцях. Я відчував, що не витримаю ні хвилини довше, але зціпив зуби: дай, думаю, ще трохи потерплю. Тут Джім почав важче дихати і раптом захріп; мою ж сверблячку як рукою зняло.

Том подав мені знак – легенько прищмокнув губами, – і ми поплазували геть рачки. Коли ми відповзли футів за десять, Том прошепотів мені, що не завадило б прив'язати Джіма до дерева, – ото сміху буде! Але я був проти: Джім може прокинутися, зчинить гвалт, і кинуться нагору, а мене немає в кімнаті. Тоді Том сказав, що він узяв із собою замало свічок, слід би прослизнути до кухні та захопити ще кілька. Я його стримував, казав, що Джім може прокинутись і нас застукати. Але Томові кортіло за всяку ціну ризикнути; отож ми забралися до кухні, взяли три свічки, і Том поклав за це на стіл ще й плату – п'ять центів. Потім ми вийшли звідтіля, і мені страх як хотілося завіятися якнайдалі, але Томові, бач, заманулося підповзти до того місця, де спав Джім, щоб устругнути негрові яку штуку. Я чекав на Тома, й мені здавалося, що цьому чеканню кінця-краю не буде, а навкруги була мертва тиша.

Тільки-но Том повернувся, ми з ним гайнули стежкою попід парканом і швиденько видряпалися на самий вершечок крутого горба по той бік будинку. Том розповів, що він обережно стягнув у Джіма з голови бриля й повісив його на сучок того дерева, під яким Джім заснув, а той тільки поворушився спросоння, але не прочумався. На другий день Джім запевняв, що відьми обійшли його чарами, задурманили, та ще й гасали на ньому верхи по всьому штату, а потім знову посадили його під деревом і повісили бриля на сучок, щоб видно було, хто таке йому заподіяв. А іншим разом Джім уже похвалявся, що відьми гасали на ньому аж до самісінького Нового Орлеана; а потім він щоразу прибріхував більше й більше, і вже Джім почав усім туману пускати, нібито відьми цілісінький світ на ньому об'їхали, замордували його мало не до смерті, і на спині в нього ще й досі видно садна від сидла. Джім страшенно тим пишався, а далі так набундючився, що на інших негрів уже й не гляне. Негри приходили часом за багато миль, щоб послухати, як Джім розповідатиме про свої пригоди, тож він і зажив слави найповажнішого негра на цілу нашу округу. Зовсім чужі негри зупинялися часом, роззявивши рота, й витріщали на нього очі, немов на яке диво. Як стемніє, негри дуже полюбляють збиратися на кухні біля вогню та гомоніти про відьом; але тільки-но хто з присутніх заводив мову про них і намагався вдати з себе людину бувалу в тому ділі, Джім тут же й докине: «Гм! Ну, де вже тобі на відьмах знатися!» – й відразу балакує той негр стулить губи і знітиться. Джім провертів дірочку в п'ятицентовій монетці і, просиливши в неї мотузку, почепив її собі на ший, розповідаючи всім, що то амулет, якого йому сам диявол власноручно подарував і сказав, що тим амулетом можна лікувати від будь-якої хвороби і будь-коли викликати відьом, – треба тільки над тією монеткою пошепотіти; але що саме шепотіти, Джім ніколи не признавався. Негри приходили до Джіма з усієї округи і віддавали йому все до останнього цента, аби тільки глянути на ту монету; проте вони зроду-звіку не доторкнулися б до неї, знаючи, що сам диявол тримав її у своїх

руках. Відтоді слуга з Джіма став негодящий, бо він дуже запишався з того, що бачив диявола та повозив відьом на своїй спині.

Отож коли ми з Томом видряпалися на самий вершечок горба й подивилися вниз, на містечко, там блимало лише три чи чотири вогники, – певно, світилося в тих будинках, де лежали хворі; над нами яскраво сяяли зорі, а внизу повз містечко текла річка майже цілу милю завширшки, напрочуд спокійна й велична. Спустившись з горба, ми розшукали Джо Гарпера й Бена Роджерса та ще двох чи трьох хлопців, що переховувалися в старій чинбарні. Тоді ми відв'язали човна та й попливли річкою, приблизно дві з половиною милі за водою, до великого стрімчака на гірському боці, і там вийшли на берег.

Ми зайшли в куці, і Том примусив нас усіх записатися, що ніхто з нас не викаже його таємниці, і тоді показав вхід до печери, що була на горбі в самісінькій гущавині. Потім ми позасвічували свічки й порачкували крізь вузьку діру. Проповзли ми отак, певно, кроків із двісті, і враз перед нами відкрилася печера. Том почав заглядати в різні закапелки і незабаром гулькнув під стіну в одному місці, – ви б зроду не помітили, що там є хід. Довелося знову лізти вузьким проходом, і врешті ми попали ніби до кімнати, дуже темної, вогкої та холодної, і тут зупинилися.

Том сказав:

– Ну от, ми заснуємо ватагу розбійників і назвемо її «Ватага Тома Сойера». Кожен, хто схоче пристати до неї, має скласти присягу й підписатися своєю кров'ю.

Всі погодились. І Том дістав аркушик паперу, на якому була написана та присяга, і прочитав її. Кожен хлопець мав присягнути на вірність ватазі і ніколи не виказувати її таємниць; а якщо хто-небудь, бува, скривдить хлопця з нашої ватаги, то один з нас, кому вже накажуть, має помститися – вбити і кривдника, і всю його родину, і той хлопець не сміє ні їсти, ні спати, доки не повбиває всіх ворогів і не виріже на їхніх грудях хреста – знака нашої ватаги. Хто не належить до ватаги, не має права ставити того знака; а якщо хто поставить його, то винного треба буде судити; а зробить це він вдруге, то вбити. А якщо хто з ватаги викаже нашу таємницю, то перерізати йому горло, а потім спалити труп і попіл розвіяти за вітром, а ім'я кров'ю викреслити зі списку і ніколи більш не згадувати про нього, проклясти його і забути на віки вічні.

Всі хлопці сказали, що це чудова присяга, й запитали Тома, чи він сам її склав. Він признався, що дещо сам вимудрував, а решту запозичив із книжок про піратів та розбійників; він запевняв, що кожна порядна розбійницька ватага обов'язково має свою власну присягу.

Дехто думав, що не завадило б винищувати всю рідню тих хлопців, які виказуватимуть таємниці нашої ватаги. Том визнав, що то непогана думка, взяв олівця й відразу ж уписав її до присяги. Тут озвався Бен Роджерс:

– А ось у Гека Фінна немає ніякої рідні. Що з ним робити?

– Але ж батько в нього є? – відказав Том Сойер.

– Батько-то є, та хіба ж ти його тепер знайдеш! Перш, було, він п'яний вилежувався разом із свиньми в чинбарні, але ось уже більше року минуло, як його ніде не видно.

Порадилися вони та й вирішили виключити мене з ватаги, мовляв, кожен хлопець повинен мати рідню чи кого-небудь, щоб його можна було вбити, а ні, то це буде кривда для інших. Ну, що тут удієш? Ніхто нічого не міг придумати. Всі сиділи й мовчали. Я трохи не заплакав; аж раптом надумав: я запропонував їм міс Уотсон – нехай вбивають її. Всі загукали:

– Авжеж, вона годиться! Тепер усе гаразд! Гека можна прийняти!

І кожний із нас уколів собі шпилькою пальця, щоб розписатися кров'ю; я також поставив на папері свій значок.

– Ну, – мовив Бен Роджерс, – а чим же буде займатися наша ватага?

– Нічим, тільки грабуватиме та вбиватиме, – відповів Том.

– А що ж ми будемо грабувати? Будинки, чи худобу, чи...

– Які дурниці! Красти худобу і всяку всячину – то не грабунок, то злочинство, – сказав Том Соєр. – Ми ж не злодії. Яка нам з того слава! Ми розбійники. Надягнемо маски та й будемо зупиняти диліжанси й карети на великій дорозі, будемо вбивати пасажирів і відбирати в них годинники і гроші.

– А хіба обов'язково треба їх убивати?

– Авжеж, треба! То найкраще. Деякі авторитети думають інакше, але більшість вважає, що краще таки вбивати їх – окрім тих, кого приведемо сюди до печери й триматимемо тут, поки не дадуть викупу.

– Викупу? А що це таке?

– Не знаю. Та тільки так уже ведеться в розбійників. Я вчитав те з книжок, і нам, звичайно, теж треба так робити.

– Як же ми зможемо так робити, коли не знаємо, що воно таке?

– Та хоч і не знаємо, а проте мусимо так робити. Хіба ж я вам не сказав, що про все те написано в книжках? Чи, може, вам хотілося б начхати на книжки й робити так, як заманеться, щоб не було ніякого ладу.

– Еге, добре тобі говорити, Томе Соєре, а все ж я не доберу, як же вони даватимуть нам викуп, ті бранці, коли ми не тямимо, як воно в біса робиться? А ти сам як гадаєш, що воно таке, га?

– Не знаю я. Треба тримати їх у себе, поки вони дадуть викуп; мабуть, їх слід тримати, поки вони помруть.

– Оце так! Оце я розумію. Чом же ти не сказав того раніше? Ми триматимемо їх у себе, поки вони дадуть викуп, триматимемо аж до смерті; тільки ж

доведеться панькатися з ними – годуй їх та пильнуй добре, щоб, бува, не повтікали, хай їм усячина!

– Ну й вигадаеть отаке, Бене Роджерсе! Як же вони зможуть утекти, коли їх пильнуватиме вартовий? Та він же вміє дасть їм залізного бобу з'їсти, тільки-но вони пальцем поворухнуть.

– Вартовий! Добре, нічого казати! Виходить, комусь із нас доведеться сидіти цілу ніч та не спати тільки для того, щоб їх устерегти? То була б уже чистісінька дурість! А чому б нам не взяти добрячої ломаки та не врізати їм того викупу по голові, тільки-но вони ступлять сюди?

– А тому, що в книжках цього не написано – саме через те. Слухай-но, Бене Роджерсе, хочеш ти робити все, як потрібно, чи не хочеш? Чи ти думаєш, що ті люди, які пишуть книжки, не знають, як саме слід чинити? Чи ти думаєш, що можеш їх повчити? Покинь, хлопче! Ні, сер, ми вже будемо викупати їх так, як то годиться.

– Ну, й добре. Я згодний на все; тільки ж мені здається, що той звичай якийсь дурнячий... Скажи-но, а жінок ми теж будемо убивати?

– Ех, Бене Роджерсе, коли б я був такий невіглас, як ти, я б уже краще помовчав. Убивати жінок? Ну й чого ж то їх убивати! Адже ж у жодній книжці не знайдеш такого. Жінок мають приводити сюди до печери й поводитися з ними якнайчемніше; не встигнеш огледітися, як вони в тебе закохаються й самі не схочуть повертатися додому.

– Гаразд, коли так, то я згодний, та тільки все те ні до чого. Скоро в нашу печеру напхається така сила-силенна жінок та всякого люду, який чекатиме на викуп, що в ній не лишиться місця для самих розбійників. А втім, шквар далі, я більш не маю що казати.

Маленький Томмі Барнс на ту пору вже заснув і, коли ми його розбуркали, перелякався, розжумсався, почав проситися додому, до своєї мами, і сказав, що йому вже пере-хотілося приставати до розбійницької ватаги.

Усі давай із нього глузувати й дражнити його ревою, а він розізлився і погрозив, що зараз же піде та й викаже всі наші таємниці. Але Том дав йому п'ять центів, щоб він утихомирився, і сказав, що зараз ми всі підемо додому, а на тім тижні зберемося і тоді вже обов'язково когось пограбуємо і вб'ємо.

Бен Роджерс пояснив, що він не може часто втікати з дому, хіба що тільки по неділях, то чи не можна б розпочати грабування з найближчої неділі; але всі хлопці вирішили, що гріх братися до такого діла в неділю, тож нема про що й балакати. Ми вмовилися зустрітися і якнайшвидше призначити день нашого першого нападу; потім обрали Тома Соєра на отамана ватаги, а Джо Гарпера – на помічника та й подалися додому.

Я виліз на дах комори, а звідтіль пробрався вікном до себе, коли вже почало розвиднятися. Мое нове вбрання було геть позакапуване свічкою та вимашене глиною, а сам я втопився, як зацькований пес.

Розділ III

Ех, та й перепало ж мені ранком від старої міс Уотсон за попсований одяг! А от удова – та зовсім не лаялася, тільки повідчищала глину й свічковий лій і була така сумна, що я вирішив поводитися бодай хоч деякий час краще, якщо зможу. Потім міс Уотсон повела мене в комірчину й почала молитися, та нічогоісінько з того не вийшло. Вона звеліла мені молитися щодня, мовляв, чого б я не попросив, те мені й пошлеться. Я хоч і силкувався, та де там! Одного разу я роздобув собі вудочку, але без гачків. А на біса вона мені без гачків здалася! Разів зо три, а може, й чотири вимолював я гачки, але нічого не вийшло. Тоді попросив я міс Уотсон помолитися замість мене, а вона обізвала мене дурнем і навіть не сказала за що. А сам я ніяк не міг збагнути, в чому ж річ.

Якось сидів я довго в лісі, все думав та й думав про те. Кажу собі: якщо людина може вимолити все, чого їй заманеться, то чому ж дякон Уінн не поверне молитвами тих грошей, що він їх утратив на свинині? Чому удова не може повернути собі молитвами своєї срібної табакерки, що її в неї вкрали? Чому міс Уотсон не помолиться, щоб їй потовщати? Ні, кажу я сам собі, щось воно не клеїться. Пішов я й спитався в удови, що воно й до чого, а та й каже, що молитвами можна виблагати лише «духовні дарунки». Того вже я ніяк не міг розшолопати, а вона мені пояснила: мовляв, я мушу допомагати іншим, і робити для них усе, що можу, й піклуватися про них повсякчас, і ніколи не думати про себе. Отож, виходить, я мав піклуватися й про міс Уотсон. Я подався до лісу і довго міркував там над її словами, але ж ніяк не міг уторопати, яка з того користь, – хіба що для інших людей; а вкінці я вирішив, що не варто морочити собі голову над тим, – що буде, те й буде! Інколи удова сама заходжувалася коло мене й починала розповідати про волю Богу, та так, що мені просто слина з рота котилася; а наступного дня міс Уотсон знову співає своєї і знову збиває мене з пантелику. Думав я, думав та й зрозумів нарешті, що, мабуть, існує два боги: із удовиним богом бідолаха грішник ще якось поладнає, а от як упіймається у лабеті бога міс Уотсон, то тут добра не жди. Обміркувавши все те гарненько, вирішив я віддатися вдовиному богові, якщо він мене потребуватиме; а проте я ніяк не міг збагнути, яка йому з мене користь, коли я анічогоісінько не знаю, поведжуся кепсько, та ще й простацького роду.

Батька мого в наших краях ніхто не бачив уже понад рік, і я був спокійний; я не мав і найменшого бажання його бачити. В нього була погана звичка частувати мене товчениками, тільки-но я навертався йому на очі, коли він був тверезий; хоч я здебільшого тікав від нього до лісу, як він з'являвся десь поблизу. А це недавно його витягли з річки, миль за дванадцять вище нашого містечка, – так гомоніли люди. В кожному разі, вирішили, що то саме він: утопленик на зріст був такий, як мій батько, одягнений у якесь лахміття і волосся мав довжелезне – все те дуже його нагадувало; але обличчя ніяк не можна було розпізнати: він так довго пробув у воді, що воно й на обличчя вже не скидалося. Кажуть, він плив за водою горілиць. Його виловили з річки й поховали тут-таки, на березі. Та недовго я втішався, бо пригадав собі одну прикмету. Я добре знав, що утопленик-чоловік має плисти не горілиць, а лицем донизу. Тож я й здогадався, що то був зовсім не батько, а якась жінка в чоловічому одязі. І я знову став

побоюватись. Я знав напевне, що старий незабаром з'явиться в наших краях, а мені аж ніяк не хотілося цього.

Ми гралися в розбійників майже цілий місяць, а потім я кинув цю гру. І всі хлопці зробили так само. Нікого ми не пограбували й нікого не вбили, а тільки вдавали розбишак.

Ми несподівано вискакували з лісу й кидалися на свинопасів та на жінок, що везли на базар городину, але ніколи нікого не чіпали. Свиной Том Соєр називав «зливками золота», а ріпу та зелень – «коштовностями». Вчинивши такий напад, ми поверталися до печери й вихвалялися тим подвигом: скільки чоловік забили й скільком вирізали хреста на грудях. А проте я не бачив, який нам із того зиск. Раз Том послав одного нашого хлопця бігати по всьому містечку із запаленим дрючком, що його він називав «сигналом», – то був умовний знак для всієї ватаги зібратися до купи, – а потім оголосив нам, що дістав від своїх вивідувачів секретні відомості, буцімто завтра велика валка іспанських крамарів та багатих арабів має отаборитися біля нашої печери; валка та складається з двох слонів, шести сотень верблюдів і понад тисячі в'ючних мулів, навантажених діамантами; а охороняють їх лише чотириста солдатів; отже, ми маємо їх вистежити і вибити всіх до ноги та захопити здобич. Він звелів нам нагострити шаблі, зарядити рушниці та бути напоготові. Він навіть на візок, навантажений ріпою, не міг учинити нападу абияк: шаблі мали бути неодмінно нагострені, рушниці заряджені, а на якого біса? Хіба ж їх нагостриш? Адже ж то були звичайнісінькі дрючки та мітлища. Хоч як їх гостри, а діла однаково не буде! Через те мені якось не вірилося, що ми зможемо впоратися з такою силою іспанців та арабів, а проте дуже кортіло глянути на верблюдів та слонів; тому наступного дня, в суботу, я завчасу прибув на місце й засів там разом з товаришами. І тільки-но варта подала нам сигнал, ми вискочили з гущавини й скотилися з гори донизу. Але ми не знайшли там ні іспанців, ані арабів, не було там ні верблюдів, ані слонів. То були просто собі учні недільної школи, які вийшли на прогулянку, та й то сама малеча – перший клас. Ми на них накинулися і порозганяли дітлахів по цілій долині; але ніякісінької здобичі нам не перепало, крім пундиків та варення; та ще Бен Роджерс підібрав ганчір'яну ляльку, а Джо Гарпер – молитовника та якусь повчальну книжку; а потім за нами погналася вчителька, тож ми все те покидали й накивали п'ятами. Не бачив я ніяких діамантів і так і сказав Тому Соєрові. А він, проте, почав мене запевняти, що їх була там сила-силенна, тих діамантів; і араби, каже, там були, і слони, і багато всякої всячини.

Я й кажу:

– Чом же ми нічого того не бачили?

А він мені:

– Коли б ти не був такий невіглас та прочитав би книжку, що зветься «Дон Кіхот», то не питав би про це. Вся справа в чаклунстві, каже. Там були сотні солдатів, каже, і слони, і скарби незліченні, і ще всякого добра багато-багато; та тільки проти нас постали чаклуни, каже, і, на злість нам, обернули все те в дитячу недільну школу.

Тоді я кажу йому:

– Гаразд, коли так – нам треба напасти на отих чаклунів.

Але Том Сойер сказав, що я йолоп.

– Еге, – каже він. – Таж чаклун може викликати силу-силенну духів, і вони посічуть тебе на капусту, перш ніж ти встигнеш оком змигнути. Вони такі заввишки як дерево, а завтовшки як церква.

– Ну то й що! – кажу я. – А коли й ми викличемо духів, щоб вони допомогли нам, то хіба ж ми не зможемо тоді завдати чосу отим другим чаклунам?

– Та як же ти їх викличеш?

– Не знаю. А як же ті викликають?

– Як? Вони труть чимось стару бляшану лампу або залізного персня, і тоді духи прожогом злітаються до них; здіймається вихор, гуркоче грім, блискавиця кругом креше, дим так і клубочиться, і все, що тільки духам накажеш, вони слухняно виконують у ту ж мить. Їм зовсім не важко вирвати з землі цілу вежу й торохнути нею по головешці чи то директора недільної школи, чи то іншого кого.

– Хто ж примушує їх отаке витворяти?

– Як то хто? Та кожен, хто потре лампу чи персня. Вони скоряються тому, хто тре лампу чи персня, і повинні виконувати все, що він їм накаже. Якщо накаже їм побудувати палац сорок миль завдовжки із самих тільки діамантів і наповнити його щертъ жувальною гумкою або чим тобі заманеться та викрасти дочку китайського імператора, щоб ти міг з нею одружитися, – вони повинні виконати все це. Та ще й протягом однісінької ночі, перш ніж зійде сонце. Навіть більше: вони мусять тягати цей палац по цілій країні, хоч куди б тобі заманулося, втямив?

– Знаеш, – кажу я, – як на мене, вони просто бовдури, якщо не залишать такого палацу собі, замість того щоб клеїти дурня, тягаючи його по всіх світах. Скажу більше: якби я був духом, то нізащо не покинув би своїх справ і послав би до всіх чортів, а не полетів би до якогось там лобуряки через те, що той тре стару бляшану лампу!

– Казна-що мелеш, Геку Фінне! Таж хочеш ти чи не хочеш, а мусиш з'явитися до нього, коли він потре лампу.

– Що?! Це, якщо я буду заввишки як дерево, а завтовшки як церква? Ну, гаразд, я таки з'явлюся до нього, але втру йому доброго перцю з маком, – зажену на найвище дерево, яке тільки знайдеться в тих краях.

– Ану тебе к бісу, Геку Фінне! Ти зовсім не розумієшся на тому, дурний-бо як колода!

Я думав про все це днів зо два, зо три і вирішив сам подивитися, чи є в цьому хоч крихта правди. Взяв стару бляшану лампу та залізного персня й подався до лісу; тер я їх, тер – аж упрів, як індіанець. Думалося: побудую собі палац та й продам його; але нічогісінько з того не вийшло, бо духи так і не з'явилися. Тоді я вирішив, що всі ті небилиці Том Сойер сплітає

сам. А втім, може він і справді широко повірив у своїх арабів та слонів, що ж до мене, то я не такий дурний. Адже ж добре було видно, що все те – недільна школа.

Розділ IV

Ну от, минуло з того часу місяців зо три, а може, й чотири, і давно вже настала зима. Я майже щодня ходив до школи, усі літери вивчив, потрошку навчився читати й писати; навіть таблицю множення вивчив аж до шість разів по сім – тридцять п'ять, а далі, бачу, нізачо не втну, хоч би й гриз бозна-скільки років. Та й що мені з отієї математики!

Спершу я ненавидів школу, а згодом мало-помалу почав до неї звикати. А коли вона, бува, вже дозволить мені до живих печінок, завіюся десь, тільки мене й бачили; наступного дня бувала добра прочуханка, яка йшла мені на користь і дуже підбадьорювала. Чим довше я ходив до школи, тим легше мені ставало. І до всіх удовиних звичаїв я теж почав уже звикати, так що мене менше корчило, ніж раніше.

Правда, дуже важко було привчатися жити в хаті та спати на ліжку; але ж до настання холодів я таки часом ночами втікав до лісу і спав собі на волі, і то був ніби відпочинок. Старе життя моє було мені до душі, але й до нового почав я звикати, воно стало навіть подобатись. Вдова казала, що я потроху виправляюся і поведжуся тепер непогано. Вона казала, що їй не доводиться за мене соромитись.

Одного ранку я ненароком перевернув сільницю за сніданком. Мерщій ухопив я щіпку солі й хотів кинути її собі через ліве плече, щоб відвести лихо, коли це втрутилася міс Уотсон, скрикнувши: «Прибери руки, Гекльберрі! Ти не вмієш пристойно поводитися за столом!» Вдова закинула слівце за мене, а проте я добре знав, що лиха не минути. По сніданку вийшов я з дому, почувався поганенько і все мізкував собі: де ж оте лихо мене спіткає і яке воно буде. В деяких випадках лихо можна відвести, але це був не такий випадок; а через те я навіть і не пробував щось зробити, просто вештався в понурому настрої та чекав, що ось-ось мене спіткає якась халепа.

Я спустився в садок і перескочив через високий дощаний паркан. Землю вкривав десь, певно, дюйм свіжого снігу, і я побачив на ньому чиїсь сліди: хтось ішов від каменоломні, потоптався трохи коло перелазу, а потім пішов собі далі вздовж паркана. Дивно, чому ж він не зайшов до саду, а все стовбичив під парканом. Я ніяк не міг збагнути, в чому справа. Дивно, дуже дивно! Я хотів уже піти по цих слідах, але спершу нахилився, щоб добре на них роздивитись. Зразу я не завважив нічого особливого, а потім помітив: на лівому каблучці був набитий з великих гвіздків хрест, щоб відганяти нечисту силу.

Вмить я дзигую покотився з горбка. Раз по раз озирався назад, але нікого не було видно. Прожогом я кинувся до судді Тетчера. Він сказав:

– Що тобі, мій хлопче? Ти зовсім захекався. Прийшов по свої відсотки?

- Ні, сер, - кажу я. - А хіба є що для мене?

- О, звичайно, за перше півріччя; вчора ввечері я одержав понад сто п'ятдесят доларів. Цілий капітал для тебе. Я краще покладу їх, з твого дозволу, разом із тими шістьма тисячами, бо ти їх розтринькаєш, якщо візьмеш.

- Ні, сер, - кажу йому, - не хочу я тринькати грошей. Не треба мені їх зовсім - ні тих шести тисяч, анічогісінько. Я хочу, щоб ви взяли їх собі; хочу відати їх вам - і шість тисяч, і решту.

Він подивився на мене здивовано. Мабуть, не міг зрозуміти, в чому справа. Потім запитав:

- Як то? Що ти маєш на думці, мій хлопчику?

Я кажу:

- Не розпитуйте мене, будьте такі ласкаві. Візьміть від мене ті гроші... Візьмете?

Він каже:

- Дивно, дуже дивно! А що сталося?

- Будь ласка, візьміть їх, - кажу я, - і не питайте мене ні про що, тоді мені не доведеться брехати.

Суддя поміркував трохи та й каже:

- О-о! Здається, розумію. Ти хочеш відступити мені весь свій капітал, а не подарувати. Ну що ж, це добра думка!

Написав він щось на аркуші паперу, пробіг його очима і каже:

- Ось бачиш, тут сказано: «За винагороду». Це означає, що я придбав у тебе твій капітал і заплатив за все. Ось маєш долара. А тепер підпиши цього документа.

Я підписався і пішов.

Джим, негр, що належав міс Уотсон, мав волосяний клубок завбільшки як кулак; той клубок було вийнято з волового сичуга, і тепер Джим на ньому ворожив. Джим казав, що в тому клубкові сидить дух і той дух знає геть-чисто все. То я й пішов увечері до Джима і розповів йому, що батько мій вернувся, - я бачив його сліди на снігу. Мені хотілося взнати, що батько збирається робити і чи має на думці лишитися тут. Джим витяг свого волосяного клубка, побубонів над ним, підняв його догори й потім кинув додолу. Клубок важко бебехнувся на долівку і відкотився всього на дюйм, не більше. Джим спробував ще раз, потім ще раз, а клубок ніяк не відкочувався далі. Джим став навколішки, притулив вухо до клубка й прислухався. Однаково - ніякого пуття: клубок, як сказав Джим, не хотів говорити. Джим додав, що його талісман частенько відмовляється провіщати без грошей. Я

сказав Джімові, що в мене є стара фальшива монета – чверть долара, яка вже ні до чого не була придатна, бо мідь світилася крізь накладне срібло. А втім, коли б навіть мідь і не просвічувалась, однаково тієї монети ніхто не взяв би, така вона зробилася масна, що гідко їй у руках тримати; відразу видно, що фальшива. (Я вирішив і не заїкатись про долар, що його дав суддя.) Сказав, що та монета кепська, а втім, може, клубок згодиться їй взяти, бо, мабуть, нездатний відрізнити її від справжньої. Джім понюхав її, покусав, потер і пообіцяв зробити так, що клубок прийме її за справжню. Він пояснив, що розріже сиру картоплину навпіл і покладе в неї монету на цілу ніч, а вранці міді зовсім не буде видно, і монета вже не здаватиметься масною в руках, і не тільки волосяний клубок, а й будь-хто в містечку, не думаючи, прийме її за справжню. Я й сам знав, що картопля може допомогти, але забувся про те.

Джим підсунув монету під волосяний клубок, улякнув на коліна і знову прислухався. Цього разу він сказав, що все гаразд. Тепер клубок усю мою долю наперед мені скаже, якщо я того схочу. «Хай шкварить», – кажу. Отож клубок і почав щось Джімові нашіптувати, а Джім переказував мені.

– Ваш батенько, – передає Джім, – сам не знає, що йому робити. То думає піти звідси, а то – лишитися... Найкраще його не чіпати, нехай старий сам вирішує, як йому бути. Навколо нього літають два ангели. Один з них білий – увесь так і світиться, а другий – зовсім чорний. Білому ангелові часом щастить повернути старого на добрий шлях, а тоді підлетить чорний – і все пропало. Тепер іще ніхто не може сказати напевне, котрий із тих двох ангелів поведе його нарешті за собою. А щодо вас, то все добре. Будуть вам у житті великі прикrostі й великі радості. Часом вас таки добряче лупцюватимуть, а часом і недуга нападе, а проте все врешті-решт перемелеться. Стрінуться вам двойко дівчат у вашому житті. Одна білява, а друга чорнява. Одна багата, а друга бідна. Ви спершу оженитеся на бідній, а там і на багатій. Вам не слід наближатися до води; а ще бережіться лихої пригоди, бо вам судилося сконати на шибениці.

Зайшов я того вечора зі свічкою в руках до своєї кімнати, аж там сидить мій татусь своєю власною персоною!

Розділ V

Я зачинив за собою двері. Потім обернувся, аж гульк – він сидить! Я завжди його боявся, бо він мене добряче перішив. Мені здалося, що й цього разу я злякався, але за хвилину переконався, що ні, тобто мене здорово ошелешила зустріч із ним, така несподівана, аж мені дух у грудях забило; та тільки я відразу ж отямився і зрозумів, що не дуже то й боюся, не варто на те й зважати.

Батькові було років під п'ятдесят, – так він і виглядав. Волосся він мав довге, розпатлане, масне, кудли звисали йому просто на обличчя, і очі блищали крізь них, немов крізь зарості. Волосся – зовсім чорне, ані волосинки в ньому сивої; довгі скуповджені баки були теж чорні. На лиці, де можна роздивитися, рум'янів і сліду не було; лице зовсім бліде, але не

таке бліде, як в інших людей, а таке, що страшно й гидко було дивитися – немов черево лісової жаби або білопузої риби. А одежина – саме рам'я, та й годі! Одну ногу він задер на коліно, черевик на ній розлізся, а крізь дірку стирчали два пальці, й він раз у раз ворушив ними. Капелюх лежав долі – старий, чорний, з широкими крисами і увігнутим усередину верхом, точнісінько казанок з покриткою.

Я стояв і дивився на нього; він сидів і дивився на мене, легенько розгойдуючись на стільці. Я поставив свічку на підлогу. Роздивившись, я помітив, що вікно відчинене: виходить, він заліз до моєї кімнати по даху комори. Він пильно обвів мене очима від голови до п'ят, а тоді й каже:

– Чи ти ба, як убрався! Певне, думаєш, що ти тепер велике цабе, еге ж?

– Може, думаю, а може, й ні, – кажу я.

– Ти мені язика не розпускай! – каже він. – Поглянь, як запишавсь, поки мене не було! Нічого, я швиденько вкручу тобі хвоста! Який учений став – кажуть, читати й писати вмієш. Думаєш, ти тепер розумніший за батька, через те що він неписьменний? Я тобі увесь отой дур з голови витріпаю! Хто це втовкмачив у твою головешку, що тобі личить оте безглуздя? Признавайся, хто це тобі загадав?

– Удова. Вона загадала.

– Удова? Он як! А хто ж це їй дозволив пхати свого носа не у своє діло?

– Ніхто не дозволяв.

– Гаразд, я покажу їй, як лізти в чужі справи! А ти, диви мені, покинь школу, чуєш? Я їм завдам страху! Іч, навчають хлопчиська, щоб копив губу проти рідного батька та вважав себе розумнішим за нього. Насмівся мені тільки швендяти ще коло тієї школи, – я тобі покажу, де раки зимують! Твоя мати не вміла ні читати, ні писати, так і померла неписьменна. Ніхто з твоїх родичів грамоти не вчився – всі неписьменні померли. Я сам письма того не тямлю, а він – он куди тягне! Ще й дозволяє собі отако козиритися! Е, ні! Я не з таких, щоб усе те стерпіти, чуєш? А почитай-но мені, я послухаю.

Я взяв книжку й почав читати щось там про генерала Вашингтона та війну. Послухавши мене не більш як півхвилини, він бабахнув по книжці кулаком – та так, що вона полетіла через усю кімнату.

Він мовив:

– Правду казали. Читати ти вмієш. А я, було, не повірив. Ну, тепер, гляди мені, кинь пиндючитись! Я такого не попусти! Я наглядатиму за тобою, мій голубе. Впіймаю коло тієї школи – шмагатиму, аж дрантя летітиме! Чого доброго, ще в релігію вдаришся! Ну й синочок, бодай він запався!

Він узяв до рук розфарбований синім та жовтим малюнок з коровами та хлопчиком і запитав:

– А це що таке?

- Це мені дали за те, що я добре вчуся.

Він подер малюнок на дрібненькі клаптики і сказав:

- Я дам тобі щось куди краще: доброї ременяки!

Він хвилинку побурчав і помимрив собі під ніс, а далі мовив:

- Чи ти ба, яке печене! І ліжко в нього, і простирадла, і дзеркало, і килимок на підлозі, а рідний батько повинен разом зі свиньми в чинбарні валятися. Ну й синочок, бодай він запався! Стривай, стривай, я з тобою розрахуюсь, я відучу тебе від усіх тих витребеньок! Іч, як запанів голубчикок! Кажуть, що розбагатів. Яким же це робом? Га?

- Брешуть - отаким робом.

- Помалу, помалу! Ти як зі мною розмовляєш? Не дратуй мене, бо терпець мені от-от увірветься! Я кручуся вже два дні в містечку, і скрізь тільки й мови, що про те, як ти розбагатів. Я чув про це й на річці - нижче містечка. Того я й приїхав. Ти мені ті гроші на завтра приготуй - вони мені потрібні.

- Немає в мене ніяких грошей.

- Брехня! Вони в судді Тетчера. Ти їх забори. Вони мені потрібні.

- Кажу ж вам, немає в мене ніяких грошей! Запитайте в судді Тетчера, він вам скаже те ж саме.

- Гаразд. Я в нього запитам; я його примушу видобути гроші з гамана. Я йому покажу! А скільки в тебе в кишені є зараз грошей? Вони мені потрібні.

- В мене один-єдиний долар, та й той мені самому потрібний на...

- Мені байдуже, на що він тобі потрібний... Ану давай його сюди!

Він узяв долара й куснув його, щоб узнати, чи не фальшивий, а тоді сказав, що піде до містечка купити собі віскі, бо в нього, мовляв, цілісінький день і краплини в роті не було. Вибравшись на дах комори, він знову просунув голову у вікно й вилаяв мене за те, що я кирпу гну та намагаюся зробитись розумнішим за нього. Я гадав, що він уже зовсім пішов, аж зирк - а він знову вернувся, просунув голову у вікно й наказав мені, щоб я не забув про школу, а ні - то він мене підстереже і почасть добрею березовою кашею.

На другий день, напившись в дим, батько подався до судді Тетчера, облаяв його і вимагав, щоб той віддав мої гроші, але нічого він не добився; і тоді він погрозив, що примусить повернути гроші через суд.

Суддя Тетчер і вдова подали до суду прохання, щоб мене забрали від батька, а когось із них призначили мені на опікуна; але ж суддя в нас був новий, він недавно приїхав і ще не знав мого старого; через те він і сказав, що без неминучої потреби судові не слід втручатися в родинні справи й

розлучати батьків із дітьми; то був би тяжкий гріх, сказав він, відібрати від батька його єдиного сина. Отож судді Тетчерові та вдові довелося кинути цю справу.

Батько страшенно зрадив. Він пообіцяв, що спустить з мене шкуру, якщо я не роздобуду йому грошей. Я позичив три долари в судді Тетчера, батько забрав їх, відразу ж напився і п'яний почав вештатися вулицями містечка; він несамовито репетував, бешкетував, лаявся і що було сили гатив у сковороду мало не півночі; його схопили й посадили в буцегарню, а другого дня повели до суду і знову посадили – вже на цілий тиждень. Але батько сказав, що він дуже задоволений: тепер він своєму синові господар і візьметься за нього так, що тому жарко стане.

Потім, коли батько вийшов з тюрми, новий суддя оголосив, що має намір зробити з нього людину. Він привів старого до своєї господи, дав йому новий одяг, причепурив його, посадив до столу і снідати, і обідати, і вечеряти разом зі своєю сім'єю: він прийняв його, так би мовити, як рідного кого. А по вечері суддя завів розмову з батьком про тверезість і таке інше, так що під кінець старий аж пустив сльозу і сказав, що був досі навіжений і безтямно занাপащав себе; але тепер він почне життя спочатку, щоб ніхто не соромивсь із ним знатися, і сподівається, що суддя йому в тому допоможе і не зневажатиме його за колишнє. Суддя відповів, що ладен обійняти його за такі слова; і суддя заплакав навіть, і дружина його теж заплакала; а батько сказав тоді, що ніхто не розумів досі, яка він людина, а суддя відповів, що щиро в це вірить. Старий сказав, що пропаща людина потребує співчуття, а суддя відповів: авжеж, так, звичайно; і вони заплакали знову. А коли настала пора йти до ліжка, старий підвівся, простягнув руку і сказав:

– Гляньте на неї, джентльмени й леді! Візьміть її, потисніть. Ця рука досі була рукою кабанюги, але тепер вона зробилася зовсім інша; це рука людини, яка почала нове життя, людини, що ліпше вмере, аніж знову ступить на гріховний шлях. Запам'ятайте мої слова і не забувайте, що сказав їх я. Рука оця тепер чиста. Потисніть її, не бійтеся!

Всі один за одним, по черзі, потиснули йому руку й розплакалися. А дружина судді навіть поцілувала йому руку. Після того старий зарікся не пити більше, ще й значка поставив під обітницею. Суддя сказав, що це незабутня, свята хвилина – чи щось таке – і зовсім розкис. Потім вони відвели старого до найкращої кімнати, що призначалася для гостей; а вночі йому страшенно захотілося випити, і він зліз на дах, а звідти спустився вниз по стовпчикові на вулицю, проміняв свій новий сюртук на сулію сорокаградусної, заліз назад і, згадавши давні часи, нацмулився по саму зав'язку; на світанку він знову подерся до вікна, п'яний як чіп, скотився з даху, зламав собі ліву руку у двох місцях і безперечно замерз би, якби його не підібрали після того, як уже зішло сонце. А коли прийшли подивитися, що діється в кімнаті для гостей, то довелося міряти глибину, бо там було справжнісіньке море.

Суддя страшенно образився. Він сказав, що мого старого можна виправити хіба що добрячою кулею з рушниць, а іншого засобу він не знає.

Розділ VI

Отож минуло небагато часу, старий мій вичуняв і, не довго думаючи, подав до суду скаргу на суддю Тетчера, щоб той віддав мої гроші; потім він узявся й за мене, бо я не кинув ходити до школи. Разів зо два він таки впіймав мене й відлупцював. Та я однаково не кинув школи, майже щоразу мені щастило сховатися від нього або втекти. Раніше мене не дуже-то тягнуло до школи, а тепер я вирішив, що на злість батькові таки ходитиму туди справно. Суд усе відкладався та й відкладався; скидалося на те, що його ніколи й не почнуть; тож я час од часу позичав у судді Тетчера два або три долари і віддавав їх батькові, щоб урятуватися від прочуханки. Кожного разу, діставши гроші, він напивався; і кожного разу, напившись, тинявся по місту й здіймав бучу; і кожного разу, коли він здіймав бучу, його запроторювали до буцегарні. Він був дуже задоволений: таке життя було йому до смаку.

Він почав надто часто вештатися навколо вдовиного будинку, і вдова нарешті пригрозила йому, що коли він не вгамується, то напитає собі лиха. Як же він розлютувався! Став горлати, що покаже, хто Гекові Фіннові справжній господар. Отож якось весною він підстеріг мене, впіймав, посадив у човен та й повіз милі за три річкою вгору, а там переплив на той бік, до іллінойського берега, вкритого густим лісом; тут не було ніякого житла, крім старої рубленої хатини в непролазній хащі, де тої хатини і не знайдеш, коли не знаєш, де вона стоїть.

Батько тримав мене весь час при собі, так що про втечу й думати було нічого. Жили ми в тій старій хатині, й він щоразу замикав на ніч двері, а ключа клав собі під голову. В нього була рушниця – певно, він десь її поцупив, – і ми з ним ходили на полювання, ловили рибу: отим і живилися. Коли-не-коли він замикав мене в хатині, а сам подавався в крамничку, милі за три, до перевозу, обмінював там рибу й дичину на віскі, привозив пляшки додому, напивався, веселився і лупцював мене. Вдова розвідала нарешті, де я, і прислала одного чоловіка, щоб той мене вирятував, але батько прогнав його, настрахавши рушницею. А потім я почав звикати до такого життя, мені тут навіть подобалося – усе, крім ременяки.

Жилося мені й справді непогано. Вилежуйся собі цілісінькі дні, попихкуючи люлькою, та лови рибу; ніяких тобі книжок, ніякого навчання. Так збігло місяців зо два, а то й більше; я геть обшарпався, ходив брудний і вже почав дивуватись, як це мені могло подобатися жити в удови, де доводилося щодня вмиватися, їсти з тарілки, і зачісуватися, і лягати й уставати вчасно, і нидіти над книжкою, та ще й терпіти ехидні нападки від старої міс Уотсон. Мені вже не хотілося туди вертатись. Я кинув був лаятися, бо вдова не любила крутих слівець, а тепер знову почав до них звикати, бо батькові було до того байдужісінько. Взагалі я почувався в тому лісі дуже добре.

Але мало-помалу татусь мій аж надто розмахався палицею, і я не міг того стерпіти. По всьому тілі у мене були пруги. Ще й з дому зникав – поїде собі, а мене замкне. Раз якось замкнув мене, а сам подався кудись і три доби не повертався. Ох, і страшенна нудьга ж була! Я вже подумав, що він потонув і що я ніколи не виберуся звідси. Мені стало страшно, і я почав

мізкувати, як би його втекти. Кілька разів намагавсь я вибратися з хатини, та все ніяк не міг знайти лазівки. Вікно було таке, що й собака не пролізе. Через комин я теж не міг просунутись: він був дуже вузький. А двері збиті з грубих, міцних дубових дощок. Батько ж, як ішов з дому, ніколи не лишав у хатині ножа і взагалі нічого гострого; я, певно, сто разів обшукував усе навколо, весь час тільки тим і займався – однаково ж робити нічого... Але цим разом я таки відшукав дещо: стару іржаву пилку без ручки; вона була застромлена поміж кроквами, за даховою обшивкою. Я намастив її салом і взявся до роботи. За столом, у дальньому кутку хатини, була прибита гвіздками до зрубу стара кінська попона, щоб вітер не задував крізь щілини та не гасив свічки. Я заліз під стіл, відхилив попону й почав випилювати шмат грубої нижньої колоди – такий, щоб я зміг через ту дірку пролізти. То була тяжка й довга робота, а проте я вже закінчував, коли це чую – в лісі стрельнула батькова рушниця. Я знищив мерщій усі сліди моєї роботи, спустив попону та сховав пилку, а незабаром до хатини увійшов мій татусь...

Він був у поганому настрої – тобто такий, як завжди. Розповів мені, що їздив до міста і що діло посувається, як мокре горить. Адвокат сказав, що обов'язково виграє процес і вирве гроші, як пощастить довести справу до суду; але ж є багато способів без кінця відтягувати судовий розгляд, і суддя Тетчер зуміє це зробити. А ще люди кажуть, ніби вдова збирається вдруге просити суд, щоб мене відібрали від батька й віддали під її опіку; гадають, що цим разом задовольнять її прохання. Це мене дуже стурбувало, бо я нізачо не хотів повертатися до вдови, котра, звичайно, знову почала б мене обтісувати й виховувати, чи як там воно в них зветься. Тут старий давай репетувати, він лаяв усіх і кожного, хто тільки спадав на думку, а тоді ще вилаяв усіх підряд для певності, щоб уже нікого не пропустити, – навіть тих, кого не знав як і звати, та й пішов собі чортихатися далі.

Він кричав, що, мовляв, ще подивиться, як то воно удові вдасться мене від нього відібрати. Кричав, що добре пильнуватиме, а якщо вони спробують устругнути йому таку капость, то він завезе мене миль за шість чи сім звідси в такий закуток, де вони мене довіку не знайдуть. Це мене знову стурбувало, але тільки на хвилинку; я відразу ж вирішив не чекати, поки він виконає свою погрозу.

Старий послав мене до човна, щоб я попереносив звідти речі, які він привіз: мішок кукурудзяного борошна фунтів на п'ятдесят, великий шмат копченої поребрини, порох і шріт, сулію віскі на чотири галони та стару книжку й дві газети для пижів, а також клоччя. Я повиносив усе це на берег, а тоді вернувся й сів на носі човна перепочити. Я обміркував усе як слід і вирішив тікати до лісу, захопивши з собою рушницю та кілька вудок. Сидіти довго на одному місці я не стану, а весь час мандруватиму – переважно вночі; їжу здобуватиму полюванням та рибальством і зайду так далеко, що ні старий, ані вдова нізачо мене не розшукають. Я вирішив допиляти колоду в стіні хатини й утекти цієї ж ночі, якщо старий надудлиться; а що він надудлиться – те знав я наперед. Я так задумався, що й не помітив, скільки минуло часу, аж поки старий гукнув мене й запитав, що там зі мною – чи сплю я, чи, може, втопився.

Поки я поперетягував речі до хатини, зовсім стемніло. Я готував вечерю, а старий за цей час уже разів зо два хильнув із сулії, в голові в нього закрутилося, і він знову розходився. Він пиячив уже і в містечку, пролежав

цілісіньку ніч у канаві, тож тепер на нього просто дивитися було страшно. Адам, та й годі – весь мов із самої глини. Коли в голову йому, було, вдарить хміль, він тут же починав шпетити на всі заставки уряд. Так і тепер.

– І це ще зветься уряд! Лиш погляньте на нього! Ну, гляньте ж бо, на що воно схоже! Ну, взяти хоч би й наші закони! Відбирають у людини рідного сина – рідну дитину! А людина ж виховувала тую дитину, дбала про неї, піклувалася нею, грошей задля неї не шкодувала! Аякже! Та тільки-но тая дитина, синок отой, в колодочки вбився, що вже можна його й до роботи підпратити, щоб батькові поміч, – тут закон його за хвіст та й у череду. І це називається уряд! Мало того! Закон стоїть за старого суддю Тетчера і допомагає йому заграбастати мое добро! Он які штуки отой закон витинає! Людину, що має капіталу понад шість тисяч доларів, він запихає до гидкої старої халупи, що схожа на якусь пастку, ще й примушує носити рам'я, що й свині не пасує. І це називається уряд! Звісно, за такого уряду людина не може добитися своїх прав. Часом мені так і кортить покинути ці краї. Атож, атож! І я їм так і сказав; я сказав це старому Тетчерові прямо в очі. Багато хто чув і може підтвердити мої слова. Кажу: «Та я за ламаний гріш ладен покинути цю кляту країну і не повертатися сюди ніколи!» Отакечки я й сказав, цими самісінькими словами. Кажу: «Гляньте лишень на мого капелюха, якщо це, по-вашому, капелюх. Верх геть відірвався і відстає, а все останнє сповза мені аж на підборіддя. Коли я надягаю цього капелюха, здається, що я ношу в себе на голові димаря. Гляньте на нього, кажу я, бачите, якого капелюха доводиться мені носити! А я ж один з найперших багатіїв у місті, от тільки б мені своїх прав добитися».

Еге ж, чудовий у нас уряд, чудовий! Ось послухай-но тільки. Був там один вільний негр з Огайо – мулат, майже такий білий, як білі люди. Сорочка на ньому, як сніг, а капелюх такий блискучий, аж сяє! В цілому місті нема людини, вбраної так чепуристо, як він; має й золотого годинника з ланцюжком, і паличку зі срібною головкою – одне слово, такий пан, що куди твое діло! І що б же ти думав? Кажуть, ніби він за професора в якомусь коледжі, і вміє говорити різними мовами, і всякі науки знає. Мало того! Кажуть, нібито він має право голосувати в себе там, на батьківщині. Такого вже я стерпіти не міг. Думаю собі, до чого ж воно дійдеться в нас, у Штатах? Якраз того дня були вибори, я й сам хотів іти голосувати, якби не був тоді під мухою, а коли прочув, що є в нашій країні такий штат, де дозволяється й цьому негрові голосувати, я взяв і не пішов. Сказав, що нізачо у світі не буду більш голосувати. Отакечки й сказав, цими самими словами, і всі мене чули. Та хай вона западеться, отака країна – однаково я довіку не голосуватиму більш ніколи! А щоб ти був бачив, як отой негр високо несеться: він не хотів оступитися набік і дати мені дорогу, поки я не зіпхнув його з тротуару. Я звертався до кожного і запитував, чому ж того негра не схоплять та не продадуть з аукціону. І що б же, ти думав, мені на те відповіли? Не можна, кажуть, його продати, поки він не проживе в нашому штаті шести місяців, а він ще стільки тут не прожив. Утямив? От маеш – оце тобі приклад. Та який же це уряд, якщо він не може продати з аукціону вільного негра, поки той не прожив у штаті шести місяців! А ще зве сам себе урядом і, мабуть, гадає, що він таки й справді уряд, а проте сидить згорнувши руки цілі шість місяців, перш ніж зважиться схопити того волоцюгу, мерзотника, негідника, того вільного негра, що ходить у білій сорочці й...

Батько так розпалився, що вже й не бачив, куди несуть його старі неслухняні ноги, тож він і наштовхнувся зненацька на барилко із солониною та й полетів догори ногами, обідравши собі коліна, й закінчив промову нескінченним потоком найдобрішої лайки; найбільше перепало тоді негрові та урядові, хоч, звичайно, дещо й барилку перепало. Батько довго стрибав по хатині, спочатку на одній нозі, потім на другій, хапаючись то за одне коліно, то за друге, а тоді як дасть штурхана лівою ногою тому барилку, та ще й з усієї сили! Але те вже було ні до чого, бо ж саме на тій нозі чобіт його продерся і з носка стирчали два пальці. Як же він заголосив! Ой-ой, та від того лементування в кожного б волосся стало сторч! Він упав і почав качатися по брудній долівці, тримаючися за покалічені пальці, а лаявся тепер так, що самого себе перевершив. Він сам вихвалявся тим пізніше. Казав, що йому доводилося чути старого Соуберрі Хегана в самому розквіті сил, і запевняв, буцімто йому пощастило тепер переплюнути навіть і його; але мені здається, що тут він перебрав міру.

По вечері батько взявся за сулію й сказав, що віскі йому стане на дві випивачки та на одну білу гарячку. Це в нього була така примовка. Я вирішив, що не більш як за годину голова йому замакітриться і він захропе; тоді я вкраду в нього ключа або випиляю шмат колоди, чи одне чи друге, а таки втечу. Він пив і пив, а потім звалився на свою ковдру; але мені все-таки не поталанило. Він ніяк не міг заснути міцно, сон його був дуже тривожний. Він і стогнав, і белькотав, і кидався на всі боки – і все те тривало дуже довго. Під кінець я відчув, що й мене самого сон змагає, очі самі заплющуються, і – на тобі! – я міцно заснув, навіть свічки не загасивши.

Не знаю, скільки я проспав, коли це раптом розлігся страшенний лемент, і я враз схопився на ноги. Батько, мов навіжений, стрибав по всій хатині й кричав, що на нього напали гадюки. Він скаржився, що вони повзають йому по ногах, а потім нараз як підскочить та як завискотить – каже, буцімто одна його за щоку вкусила, – але я ніяких гадюк не бачив. За хвилину батько забігав по хатині, та все кругами, кругами, і галасує на все горло: «Зніми її! Зніми її! Вона кусає мене в ший!» Зроду не бачив, щоб у людини були такі перелякані очі. Незабаром батько знемігся, впав і геть задихався; далі почав швидко по долівці качатися, розкидати манаття на всі боки і хапати руками повітря, та все лементував, що його чорти вхопили. Мало-помалу він угамувався і якийсь час лежав тихо, тільки стогнав. Нарешті він зовсім затих – і не муркне. Я почув, як кричить пугач, як десь далеко вють вовки в лісі, і від того тиша здавалася ще страшніша. Батько лежав у кутку. Раптом він трохи підвівся, сперся на лікоть, прислухався, схилив голову набік та й каже тихенько:

– Туп-туп-туп... Це мерці... Туп-туп-туп... Прийшли по мене... тільки я з ними не піду... О, вони вже тут! Не руште мене... Не руште! Геть руки – вони холодні! Пустіть... Ох, облиште мене, сердешного!

Потім він порачкував по хатині, та все благає мерців, щоб вони його не чіпали; а тоді загорнувся в ковдру, заліз під стіл й усе благає, а нарешті як заплаче! Навіть кризь ковдру було чути.

Але за хвилину він викотився з-під столу, зірвався на ноги, мов навіжений, побачив мене і ну за мною ганятися. Він бігав за мною по всій хатині зі складаним ножом, уживав мене Ангелом Смерті, кричав, що вб'є мене і тоді я

вже більше не прийду по нього. Я благав його отямитись, казав, що це ж я, Гек; а він тільки страшно реготався та все лаявся, репетував і з прокльонами бігав за мною. Повертаючись, щоб викрутитися від батька й проскочити під його простягнутою рукою, я мало не наткнувся на ніж; він ухопив мене ззаду за куртку, і я вже думав, що мені капець, але пощастило вискочити з куртки – тим і врятувався. Скоро він зовсім розкис, сів долі, притулившись спиною до дверей, і сказав, що відпочине яку хвилинку, а потім заріже мене. Підклавши ножа під себе, він додав, що поспить спочатку, набереться сили, а тоді, мовляв, подивиться, чия візьме.

Він і справді скоро задрімав. Тоді я взяв стільця з продушеним сидінням, тихесенько виліз на нього, щоб не було чути, і зняв зі стіни рушницю. Я засунув у неї шомпол, щоб перевірити, чи вона заряджена, потім поклав рушницю на барилко з ріпою, націлився в батька і за барилком став дожидатися, коли він прокинеться. Ох, як же повільно та нудно минав той час!

Розділ VII

– Уставай! Що це ти собі надумав?

Я розплющив очі й оглянувся довкола – все намагався зрозуміти, де я. Сонце вже зішло – виходить, я таки довго спав. Наді мною стояв батько; обличчя в нього було похмуре, опухле. Він спитав:

– Що це ти надумав з рушницею?

Я збагнув: він анічогісінько не пам'ятає з того, що витворяв уночі, й відповів:

– Хтось добивався до нас у двері, треба ж було чимось оборонятися.

– А чом же ти мене не збудив?

– Та я пробував, але нічого не вийшло; не зміг вас розштовхати.

– Ну гаразд! Нічого тут стовбичити без діла та теревені розводити! Біжи-но краще на річку та оглянь гачки, чи не впіймалася, бува, яка рибинка на сніданок. Я за хвилину повернуся.

Він одімкнув двері, і я побіг до річки. За водою пливли різні цурупалки, гілля, шматки луб'я – видно, вода в річці почала прибувати. Ото розкошував би я зараз, якби жив у місті! Під час червневої поводи мені завжди здорово щастило; бо ж, тільки-но вода підіймалася, по річці завжди пливли колоди, шматки плотів – іноді по дванадцять колод разом; тільки й діла, що виловлювати їх з води та продавати на дров'яні склади та на тартак.

Я йшов берегом, стежачи одним оком, чи не йде батько, а другим поглядаючи на річку, – чи не перепаде, бува, чого годящого. Коли це раптом бачу, пливе човен, і то який! – футів тринадцять-чотирнадцять завдовжки; мов на

крилах летить. Я й не роздягався – плиг у воду головою вниз, мов жаба, і швиденько поплив до човна. Я був певен, що в ньому хтось лежить, притаївшися на самому дніщі, бо в нас частенько так жартують: бувало, підпливеш до самого човна, аж тут устає човняр і підіймає тебе на глум. Але цим разом вийшло не так. Човен був і справді порожній, тож я вліз у нього і пригнав до берега. Думаю собі, ото старий зрадіє, як побачить, – адже ж така штукенція варта доларів із десятків. Та коли я підплив до берега, батька ще не було видно, і я погнав човна до вузької затоки, зарослої диким виноградом та верболозом, і враз мені майнула зовсім інша думка: я вирішив добре того човна заховати, а згодом, коли втечу, замість того щоб блукати по лісі, спущуся річкою миль на п'ятдесят та поживу собі на одному місці, – ну й чого ото справді тинятися пішки!

Це було зовсім близько від нашої хатини, й мені все здавалося, що йде мій старий, та я все-таки встиг заховати човна; потім обережно визирнув з-за кущів верболозу й побачив старого: він спустився стежкою до річки і саме цілився з рушниці в якогось птаха. Виходить, він нічого не помітив.

Коли батько підійшов до мене, я заклопотано витягував перемета. Він трошки погрімав на мене за те, що я так довго вовтужуся, але я збрехав йому, буцімто ненароком шубовснув у річку і через те довго промарудився. Я ж знав: він обов'язково помітить, що я змок до рубчика, і почне розпитувати. Ми зняли з гачків п'ять сомів і подалися додому.

Ми обидва натомилися і після сніданку полягали спочити, але я й очей не заплющив – усе метикував, як би його відбити батькові та вдові охоту розшукувати мене; це було б багато певніше, ніж ховатися від них і чекати на щасливий випадок; навряд чи встигну я далеко втекти, поки вони за мною похопляться, – мало що може статися! Думав я, думав, а нічого путящого не надумав; коли це батько устав на хвилюк напитися води та й каже:

– Якщо хто-небудь іще колись вештатиметься навколо хати, збуди мене, чуєш? Той чоловік, мабуть, не з добром приходив. Я його застрелю. Гляди ж, збуди мене, якщо він прийде вдруге, чуєш?

Після того він розлігся долі й знову заснув; оті його слова підказали мені, що треба робити. Ну, думаю собі, тепер я все так зметикую, що нікому й на думку не спаде мене розшукувати.

Десь під полудень вийшли ми з батьком знову з хатини і пішли на берег. Вода в річці швидко прибувала й несла з собою багато всякого дерева. Скоро показався шматок плоту – дев'ять колод, зв'язаних до купи. Ми погналися за ними човном і підтягли їх до берега. Потім пообідали. Інший на батьковому місці просидів би над річкою цілісінький день, аби лише наловити того колоддя якнайбільше, але мій старий не з таких. Дев'ять колод за один мах – то для нього було досить; йому заманулося негайно податись до міста і там їх продати. Він замкнув мене, узяв свого човна та й відплив до міста, а того плоту потяг на буксирі. Було вже десь близько пів на четверту – я збагнув, що цієї ночі він уже не повернеться додому. Виждав, доки він відпливе подалі, тоді дістав пилку і знову заходився далі пиляти колоду. Перш ніж батько встиг переправитися через річку, я вже вибрався крізь діру на волю; він і його пліт видніли далеко-далеко на воді, немов маленька цятка.

Я забрав мішок з кукурудзяним борошном і відніс його в те місце, де я сховав човна; розхилив верболіз і поклав борошно в човен; тоді відніс туди ж таки й свинячу поребрину; а там і сулію з віскі. Я забрав усю каву, весь цукор і весь, який був, порох та шріт; забрав пижі; забрав відро та баклажку; забрав ковша, та бляшаного кухля, та стару пилку, та дві ковдри, та казанок, та кавник. Я забрав вудочки, й сірники, та ще й інші речі – одне слово, усе, що було варте бодай одного centa. Хатину наче мітлою вимели. Мені потрібна була й сокира, але я її не знайшов, – єдина сокира лежала між дровами, а я навмисно вирішив її залишити. Я виніс рушницю, і тепер уже міг вирушати.

Я дуже натоптав біля хатини, коли стільки разів пролазив крізь пропилянну дірку та повитягав стільки речей. Треба було якнайкраще ті сліди приховати, отож я старанно розрівняв пісок і притрусив пилом, щоб не видно було тирси. Потім я вставив випиляний шмат колоди на старе місце й підклав під нього два камені, а одного припасував збоку, бо колода була трохи крива і не торкалася землі. Не знаючи, що шмат колоди випиляно, ви за кілька кроків ніколи б того не помітили, до того ж діра була в задній стіні хатини і навряд чи кому спало б на думку ходити там та роздивлятися.

Я обережно ступав по траві до самісінького човна, щоб не залишити ніяких слідів. Потім вирішив іще раз оглянути все довкола. Зупинився на березі й подивився, що діється на річці. Усе спокійно. Тоді я взяв рушницю й подався до лісу – хотів підстрелити птаха, коли це раптом де не візьметься дике поросся: свині хутко дичавіють у наших краях, якщо, бува, заблукають сюди з якоїсь ферми. Я вбив те поросся і потяг його до хатини.

Взяв я сокиру й виламав двері, причому намагався розбити їх та потрошити на цурпалки. Потім вніс поросся до хатини, підтяг його ближче до столу, перетяв йому сокирою горло й поклав на землю, щоб витекла кров; я кажу «на землю», бо в хатині була тверда, втоптана долівка, а не дощана підлога. Ну, а далі взяв я старий мішок і наклав у нього каміння, скільки міг донести, й потяг того мішка від забитого пороссяти до дверей, а звідти лісом до річки та й кинув у воду; він так і шубовснув на дно. Відразу ж було знати, що тут щось тягли по землі. От був би зараз зі мною Том Соєр! Я знав, що він зацікавиться такою пригодою й зуміє прикрасити її. Ніхто не міг би дорівнятися Томові Соєру в таких справах.

В кінці я висмикнув у себе жмуток волосся, добре закривавив сокиру, приліпив те волосся кров'ю до обуха та й жбурнув сокиру в куток. Після того обгорнув поросся полами своєї куртки (щоб не капала кров), узяв його поперед себе й поніс, а коли я відійшов далеченько від хатини за водою, то кинув поросся в річку. Тут мені набігла нова блискуча думка. Я дістав із човна мішок з борошном та стару пилку й відніс їх до хатини. Поставив мішок на старе місце і прорвав у ньому знизу дірку пилкою, бо ні ножів, ані виделок у нас і в заводі не було – батько, коли куховарив, користувався своїм складаним ножем. Потім я проволік мішок кроків на сто по траві й крізь верболіз на схід від хатини до мілкого озера миль із п'ять завширшки, що заросло густим очеретом, – на цю пору воно аж кишіло качками. Із протилежного боку з того озера витікала замулена річка, чи то струмочок, що тягся на багато миль, – не знаю куди, та тільки впадав він не в нашу річку. Борошно потроху сипалося з дірки і залишало тоненьку стежку до самого озера. Я ще кинув там батьків брусок, щоб скидалося на

те, ніби його згубили. Потім зав'язав дірку шнурочком, щоб борошно більш не висипалося, й відніс мішка та пилку назад у човен.

Коли стемніло, я пустився човном за водою й зупинив його попід вербами, що схилилися над річкою, та й почав там чекати, поки зійде місяць. Я міцно прив'язав човна до верби; потім перекусив трішки, а тоді ліг на дні човна, щоб викурити люльку та обміркувати подальший план. Лежу собі та й думаю: вони, звичайно, підуть перш за все до берега тим слідом, що його залишив мішок із камінням, і почнуть шукати мій труп у річці. А тоді підуть борошняним слідом до озера й кинуться вздовж річечки, яка з нього витікає, сподіваючись упіймати тих розбійників, що забили мене та пограбували речі. В річці ж ніхто не стане шукати, адже там і шукати нічого, крім мого трупа. Все те їм швидко надокучить, і вони перестануть про мене й думати. Чудово! Отже, я зможу жити там, де мені заманеться. Джексонів острів – найкраще для мене пристановище; я знаю той острів, як свої п'ять пальців, – туди ніколи ніхто не потикається. Звідти я зможу переправлятися ночами до міста, щоб по-вештатися трохи та поцупити все, що мені буде потрібне. Атож, Джексонів острів – найзручніше для мене місце.

Я таки добре натовмився і сам незчувся, як і заснув. Коли ж прокинувся, відразу не міг дібрати, де опинився. Сів я та й розглянувся на всі боки, навіть трошки злякався. А опісля згадав. Річка здавалася дуже широкою, на багато миль у широчінь. Місяць світив так яскраво, що я міг би перелічити всі колоди, які пливли річкою безгучно, мов чорні тіні, далеко від берега. Навкруги – мертва тиша; було знати, що вже пізно, та й пахло по-пізньому. Ви розумієте, що я маю на думці... не знаю, як це передати словами.

Я солодко позіхнув, потягнувся, і тільки хотів був одв'язати човна й рушати далі, коли це раптом по воді долинув до мене якийсь шум. Я прислухався і хутко второпав, що воно таке. То був глухий рівномірний стукіт, що його чуєш, коли тихої ночі в кочетах повертаються весла. Я визирнув з-під вербових віт: так воно й є – вдалині пливе човен, прямуючи до цього берега. Я не міг роздивитися, скільки було в ньому людей. Човен повільно наблизився, і я побачив, що в ньому сидить лише один чоловік. Думаю собі, чи то часом не батько, хоч я аж ніяк не думав, що він повернеться так рано. Човна течія знесла нижче за мене, а потім, ідучи вздовж берега, він знову почав пливати вгору тихою водою і пройшов так близько повз мене, що, простягнувши рушницю, я міг би торкнутися до весляра. Авжеж, то й справді був мій батько – та ще й тверезий, вирішив я, побачивши, як він веслує.

Я не гаяв часу. За хвилину тихо й швидко поплив униз за течією, тримаючись у затінку попід берегом. Я промчав милі зо дві з половиною, а потім повернув до середини річки і відійшов від берега приблизно на чверть милі, а може, й більше, бо скоро мала показатися пристань, і звідтіля могли побачити й гукнути мене люди. Я намагався триматися серед колоддя, що його несла річка, і, вмовившись на дні човна, пустив його за водою. Я лежав і відпочивав, та ще попихкував собі люлечкою, вдивляючись у небо; а на ньому – ані хмаринки. Небо видається таке глибоке, коли лежиш на спині, осяяний місячним промінням; я не помічав того раніше. І як далеко чути по воді такої ночі! Я чув, як на пристані гомонять люди. Навіть чув, що саме вони говорять, – кожнісіньке словечко. Один чоловік сказав, що тепер дні довшають, а ночі – коротшають. Другий відповів йому на те, що ця ніч не здається йому короткою, – і обидва тоді засміялися; жартівник кинув удруге

свій дотеп, і вони засміялися знову; потім збудили ще й третього чоловіка й переповіли йому те саме й сміялися, але той не сміявся; той тільки сердито буркнув ім щось і попросив, щоб йому дали спокій. Перший зауважив, що він обов'язково перекаже це дотепне слівце своїй старенькій – їй воно напевне дуже сподобається; хоч йому самому свого часу траплялося пускати дотепи ще й не такі – ого-го! Я почув, як один із тих чоловіків сказав, що зараз десь близько третьої години і він сподівається, що світати почне не пізніше як за тиждень. Після цього голоси почали віддалятися та віддалятися, і я вже не міг розібрати окремих слів, але все ще чув невиразний гомін та іноді сміх, що розлягався немов десь далеко-далеко.

Я плив тепер багато нижче пристані. Я підвівся й побачив Джексонів острів, що виріс переді мною милі за дві з половиною нижче за течією. Острів, геть зарослий лісом, стояв посеред річки – великий, темний і масивний, немов пароплав без вогнів. Не було й сліду тієї коси, що тяглася вище острова, – тепер уся вона зникла під водою.

Течія принесла мене туди дуже швидко. Мій човен промчав повз верхню частину острова, потім я увійшов у стоячу воду й пристав з того боку, що ближче до іллінойського берега. Я завів човна до глибокої бухти, яку я добре знав; мені довелося розхилити вербові віти, щоб забратися туди; і, коли я там прив'язав човна, ніхто, безперечно, не міг би побачити його з боку річки.

Я вийшов на берег, сів на колоду у верхній частині острова і почав дивитися на широку річку й на чорну деревину, що пливла повз мене, та на місто за три милі звідси, де ще блимало три-чотири вогники. Величезний пліт плив річкою десь за милю вище від мене і швидко наближався до острова, – посеред плоту горів ліхтар. Я стежив, як пліт підповзає все ближче та ближче, а коли він пропливав повз те місце, де я стояв, хтось там скомандував: «Гей, стернові! Повертай ліворуч!» Я чув це так виразно, немов той, що гукав, стояв поруч мене.

Небо вже почало ясніти; я подався до лісу і ліг трохи поспати перед сніданком.

Розділ VIII

Коли я прокинувся, сонце підбилося вже височенько, – було вже, мабуть, десь після восьмої години. Я лежав на траві, в холодочку, думаючи про всяку всячину, і був дуже задоволений, бо добре відпочив та заспокоївся. Де-не-де крізь просвіти між гіллям проглядало сонце, але тут росли все високі й крислаті дерева і під ними було дуже похмуро. Там, де сонячне проміння просівалося крізь листя, на землі лежали маленькі плямки, подібні до ластовиння, і ці світлі кружальця ледь коливалися – це свідчило про те, що там, нагорі, повівав легенький вітерець. Дві білки сиділи на гілочці й, зиркнувши на мене, дуже приязно затрескотіли.

Мені було дуже добре, і я так розімлів, що не хотілося вставати та варити сніданок. Я знову був закуняв, коли це раптом причувся мені немов якийсь

глухий звук «бум!» – він долинув до мене десь іздалеку водою. Я прокинувся, сперся на лікоть і почав прислухатись: скоро звук отой пролунав удруге. Я схопився, побіг на берег і подивився крізь листя; бачу – по воді далеченько від мене, майже врівні з переправою, розстилається клуб диму. Помітив я там і пароплава, що плив річкою донизу; на ньому було багато людей. Я відразу ж здогадався, що воно таке. «Бум!» О, знову білий клуб диму вирвався з борту маленького пароплава. Це вони, бачте, стріляли з гармати понад водою, щоб мій труп вплив на поверхню.

Я добре зголоднів, але розкласти вогнище не можна було, бо з пароплава могли побачити дим. Тому я сидів тихо, дивився на порохований дим і прислухався до пострілів з гармати. Річка тут із милю завширшки, і так любо дивитися на неї літнього ранку; мабуть, я чудово провів би час, спостерігаючи, як виловлюють мого трупа, коли б тільки мав що їсти. Аж тут я згадав, що в нас є такий звичай – наливати живе срібло в буханці хліба й пускати їх на воду, бо хліб завжди припливає простісінько до утопленика й зупиняється над ним. Ну, думаю собі, треба пильнувати і, тільки-но який буханець підпливе близько – не ловити гав. Я перейшов на іллінойський край острова – а раптом мені пощастить! І так і вийшло: дивлюсь – величезна хлібина пливе просто до мене, і я її мало не підчепив довгою палицею, та посковзнувся, й вона пропливла далі. Звісно, я став саме в тому місці, де течія найближче підходить до берега, – я тямив добре на таких речах. Коли це, трохи згодом, підпливає друга хлібина, та цього разу я вже не дав маху. Витяг я з неї затичку, витрусив невеличку кульку живого срібла й уп'явся в хлібину зубами. То був білий хліб, такий тільки пани їдять, – не якийсь там простацький глевтяк з кукурудзяного борошна.

Я вибрав затишний куточок під рясним листям, сів там на колоду й почав зі смаком жувати хліб та стежити за пароплавом. Аж раптом мене пройняла одна думка. Кажу сам до себе: б'юсь об заклад, що вдова, чи то пастор, чи то ще хто інший молилися за те, щоб цей хліб мене відшукав, – виходить, молитва їхня пішла мені на користь. Значить, правда, що молитва сповняється, – тобто лиш тоді, коли моляться такі люди, як удова чи пастор; а мені, думаю, не варто молитися, – певно, молитви помагають тільки у праведників.

Я запалив люльку і довго курих з насолодою, та все стежив за тим, що діється на річці. Маленький пароплав плив за течією, і я подумав, що, коли він підійде ближче, можна буде роздивитися, хто там є, бо ж пароплав мав пропливти біля самого берега, там, де й хліб. Коли пароплав підійшов досить близько, я погасив люльку, пробрався туди, де я виловив хліб, та й заліз за колодою на березі, на маленькій прогалині. Колода була з розсохою, і крізь неї я міг стежити за тим, що діялося на річці.

Маленький пароплав усе наближався і підійшов, нарешті, так близько, що з нього можна було перекинути місток та зійти на берег. На тому пароплаві були майже всі, кого я знав: батько, і суддя Тетчер, і Беккі Тетчер, і Джо Гарпер, і Том Соєр, і його стара тітка Поллі, і Сід, і Мері, і ще багато інших. Усі гомоніли про вбивство, але капітан втрутився в розмову і сказав:

– Тепер пильнуйте! Течія зносить тут усе аж під самісінький острів; може, тіло хлопця прибило до берега й воно зачепилося десь у кущах коло води. В кожному разі, я сподіваюся на це.

А я, проте, сподівався на зовсім інше. Всі, хто був на пароплаві, скупчилися коло поручнів і, перехилившись через них, пильно вдивлялися в зарослий берег, майже просто мені в лице. Я бачив їх дуже добре, а вони мене ні. Далі капітан подав команду: «Відійдіть від борту!» – і гармата стрельнула простісінько в мене, та так, що я на якусь мить оглух від гуркоту і мало не осліп від диму. Ну, думаю собі, оце вже мені как! Коли б та гармата була заряджена ядром, то вони таки й справді знайшли б оте мертве тіло, що його шукали. Та цим разом, дяка богові, я zostався цілий. Пароплав поплив далі й, обігнувши ріг острова, хутко зник з очей. Коли-не-коли до мене ще долітали звуки пострілів, але поступово вони слабшали і завмирали, а приблизно за годину я вже більше нічого не чув. Острів був три милі завдовжки. Я гадав, що вони допливуть до його кінця і покинуть шукати мене. А насправді вийшло не так. Вони обійшли острів і, раз у раз стріляючи з гармати, подалися повним ходом угору протокою, що відділяла острів від міссурійського берега. Я перейшов на другий бік, щоб і далі стежити за ними. Допливши до верхнього кінця острова, пароплав припинив стрілянину, повернув до міссурійського берега та й подався назад до міста. Я знав, що тепер усе гаразд. Ніхто на мене більш не полкватиме. Я повитягав свої манатки з човна і влаштував собі затишну табірну стоянку в лісовій гушавині. Я порозпинав ковдри, як намет, щоб речі мої, бува, не змогли під дощем. Упіймавши сома, я випатрав його пилкою, а згодом, як сонце вже сідало, розпалив багаття й приготував вечерю. Потім закинув вудку, щоб наловити риби на сніданок.

Уже й стемніло, а я ще довго сидів коло багаття, палив лжюльку і почував себе чудово; але мало-помалу я змудився й подався на берег; сів там і почав прислухатись, як хлжпочеться річка, й рахував зорі, та колоди, та плоти, що пливли повз мене, а потім умостився спати; коли лждині стає нудно, сон – найкращий спосіб згаяти час; поспиш собі, і нуджгу як рукою зніме.

Так минуло три дні й три ночі. Однаковісінькі – ніяких пригод. На четвертий день я оглянув острів, обнишпорив його вздовж і впоперек. Я був тут єдиний господар; весь острів належав, можна сказати, мені, отже, я мав ознайомитись із ним якнайкраще, а головне, хотів згаяти як-небудь час. Я знайшов багато суниць, стиглих, великих, а ще зелений виноград і зелену малину; ожина тільки-но почала в'язатися. Все це, думаю собі, згодом стане мені у великій пригоді.

Вештаючись отако по лісовій гушавині, я й незчувсь, як опинився, мабуть, десь недалеко від нижнього кінця острова. При мені була рушниця, але я нічого не підстрелив – захопив її лише для оборони, а яку-небудь дичину вирішив роздобути собі десь ближче до мого табору. І раптом я мало не наступив на здоровецьку гаджку, але вона кинулася тікати від мене, звиваючись по траві й поміж квітами; я погнався за нею – хотів її підстрелити. Побіг я та й несподівано наскочив на згасле багаття, яке ще злегка курилося.

Серце мені тіпнулось. Я вже й не додивлявся, що воно там і до чого, обережно спустив курок і кинувся потихеньку навтьоки. Час від часу я зупинявся на хвильку в гушавині і прислухався, але хекав я так голосно, що не міг нічого розібрати. Тоді я прокрався трохи далі й знову прислухався, а там знову і знову. Трапиться пеньок, а я думаю – лждина; якщо під ногою в мене тріщала хворостинка, я почував себе так, немов дихання мені хтось

переломив надвое і в мене залишилася тільки половинка, ще й до того коротша.

Коли я повернувся до намету, то почував себе досить кепсько, злякався – аж у жижки шпигало. Проте, кажу я сам до себе, зараз не час дурня клеїти. Ну, я й попереносив швиденько усі мої манатки назад до човна, щоб їх ніхто не помітив, а тоді погасив вогонь та порозкидав попіл так, щоб усе виглядало немов тогорічна стоянка, а потім виліз на дерево.

Просидів я на тому дереві, мабуть, годин зо дві; але нічого не побачив і нічого не почув – мені тільки здавалося, ніби я чую і бачу силу-силенну різних страхіть. Не міг же я сидіти на дереві вічно! Нарешті я з нього зліз, затесався у гущавину і увесь час був насторожі. Поїв я тільки ягід та того, що залишилося від сніданку.

О тій порі, як почало смеркатись, я таки добре зголоднів. Тому, коли вже зовсім стемніло, тихесенько пробрався до річки і, поки місяць ще не зійшов, переправився на іллінойський берег – за чверть милі від острова. Там я забрався в ліс і зварив собі вечерю, та тільки-но вирішив тут же таки заночувати, як це раптом чую: туп-туп, туп-туп; я й подумав: коні біжать, трохи згодом чую – десь люди гомонять. Я швиденько позносив усе назад до човна, а сам крадькома подався лісом на вивідки. Відійшов я зовсім недалеко, аж раптом – чоловічий голос:

– Краще спинимося тут, якщо знайдемо зручне місце; коні геть зовсім потомились. Давайте-но роздивимося навколо.

Де вже було чекати, – я відіпхнув човен від берега й тихенько перемахнув назад. Прив'язав човна на старому місці і вирішив, що в ньому й заночую.

Спав я погано: в голову лізли різні думки і заважали мені заснути. До того ж щоразу, як прокидався, мені здавалося, ніби хтось хапає мене за комір. Такий сон не міг мене підкріпити. Врешті кажу сам до себе: «Не діло так жити! Треба з'ясувати, хто тут на острові є, крім мене. Хай там що, а довідаюсь!» Після такого рішення мені відразу полегшало на серці.

Взяв я весло та й відіпхнувся від берега на крок чи два, а далі повів човна вздовж острова, весь час тримаючись у затінку. Світив місяць, і поза смугою тіні було зовсім світло, ну просто як удень. Я плив мало не цілу годину; кругом – тиша, все спало. За цей час я встиг допливти майже до кінця острова. Повіяв свіжий вітерець, аж по воді жмури пішли, – це означало, що ніч кінчається. Я гребнув веслом і повернув човна носом до берега; тоді захопив з собою рушницю, виліз із човна й прокрався на узлісся. Сів там на колоду й став дивитися крізь листя. Я побачив, як місяць пішов з чатів і темрява почала огортати річку. Але невдовзі понад вершечками дерев заясніла світла смуга, і я зрозумів, що скоро почне світати. Тоді я взяв рушницю й подався нишком у той бік, де наскочив учора на згасле вогнище, – я щохвилини зупинявся та прислухався. Але мені все не щастило: ніяк не міг знайти того місця. Коли це нарешті бачу – й справді щось блимає між деревами. Я почав підкрадатися, обережно й не поспішаючи. Підійшов зовсім близько й тоді виразно побачив, що там лежить на землі якийсь чоловік. Я так і похолов від страху. Чоловік той вкутався з головою у ковдру і мало не втиснувся в самісіньке багаття. Я присів у кущах кроків за шість від вогнища і не зводив з нього очей. Тим часом почало

розвиднятися. Незабаром чоловік позіхнув, потягся, скинув із себе ковдру – і виявилось, що то Джім, негр міс Уотсон! Ох, і зрадів же я, коли його побачив! Кажу до нього:

– Здоров, Джіме! – та й виліз із кущів.

А він як підскочить, очиська вилупив. А тоді впав навколішки, склав руки й почав благати:

– Не руш мене, не руш! Я ніколи мерців не кривдив. Я завжди любив померлих і робив для них усе що міг. Іди собі назад до річки! Ой, не чіпай старого Джіма, залиш його! Він же завжди з тобою приятелював!

Мені недовго довелося переконувати старого, що я справді не мрець. Я дуже зрадів, коли побачив Джіма. Тепер я вже був не самотній. Я не боявся, що він викаже, де я переховуюсь, – я так йому й сказав. Я весь час говорив, а він сидів мовчки й дивився на мене. Тоді я й кажу:

– Тепер уже зовсім розвиднілося. Не завадило б поснідати. Розпали-но багаття, підкинь більше хмизу.

– А нащо ж його розпалювати? Хіба на те, щоб варити суниці та різну негідь? Але ти маєш рушницю, еге? З нею ми можемо добути собі чогось кращого за суниці.

– Суниці та різна негідь... – кажу я. – Цим ти годувався?

– Я не міг нічого іншого роздобути, – каже він.

– Ого! А чи давно ти на острові, Джіме?

– Я попав сюди другої ночі по тому, як тебе вбили.

– І ти був тут увесь час?

– Атож.

– І нічого не їв, окрім цієї погані?

– Ні, сер, анічогісінько.

– Ну то ти, мабуть, страшенно зголоднів, еге?

– Я, здається, міг би зараз коняку з'їсти! Їй-богу, міг би! А ти давно вже на острові?

– З цієї ночі, як мене вбили.

– Ти диви! А що ж ти їв? Е-е, таж маєш рушницю. Ого! Це добряча штука! Тепер ти підстрель що-небудь, а я тим часом розпалю багаття.

Ми разом пішли до того місця, де стояв мій човен, і, поки Джім розводив вогонь на галявинці між деревами, я приніс борошно, і копчену поребрину, і каву, і кавник, і сковорідку, і цукор, і бляшані кухлі; негр аж остовпів з

подиву, гадаючи, що все те я добув чаклунством. Ще й до того я впіймав на гачок добрячого сома, а Джім порізав його своїм ножом і засмажив.

Коли сніданок був готовий, ми порозлягалися на траві й поїли його просто з вогню. Джім так уминав, що аж за вухами лящало, – він же перед тим мало не помер з голоду. Правду сказати, ми обидва понаїдалися аж по самісіньку зав'язку, а коли наситилися, лягли відпочити.

Джим помовчав трохи, а тоді й питає:

– Слухай-но, Геку, а кого ж то вбили в отій халупі, якщо не тебе?

Тоді я розповів йому все, як воно було, а він слухав, слухав те й каже:

– Ну й спритний же ти хлопець! Навіть Том Соєр і той краще не придумав би.

Тоді я спитався в нього:

– А ти як тут опинився, Джиме? Який дідько тебе заніс на острів?

Він зніяковів і якусь хвилину мовчав. А потім і каже:

– Мабуть, краще нічого не говорити.

– Чому, Джиме?

– Знаєш, є на те причини... А ти мене не викажеш, якщо я розповім тобі всю правду? Ти ж нікому не скажеш, Геку?

– Та нехай мене грім торохне, коли я кому скажу, Джиме!

– Ну добре, я тобі вірю, Геку... Я... я втік.

– Джиме!

– Пам'ятай, ти обіцяв нікому не казати! Сам знаєш, що обіцяв нікому не казати, Геку!

– Авжеж, знаю. Раз обіцяв нікому не казати, то й не скажу. Слово індіанця, нікому не скажу! Всі назвуть мене, звісно, підлим аболіціоністом і зневажатимуть за те, що я тебе не виказую, ну й нехай собі, чхав я на них! Я нікому нічого не скажу і туди більш не повернуся – нізачо! Отже, шквар, розповідай!

– Ну, то он як воно сталося. Стара господиня, цебто міс Уотсон, усе гризла мене й гризла, їй-богу, життя мені від неї не було, а все ж вона завсіди казала, що зроду не продасть мене до Орлеана. Та ось я помітив, що останнім часом до неї вчащає один чоловічок, що неграми торгує, ну, я й занепокоївся. Якось пізнього вечора підкрався я до дверей, а двері ті були трохи відхилені, і чую, як стара господиня каже до вдови, що вона, мовляв, надумала продати мене аж у Орлеан; їй, мовляв, таке зовсім і не до душі, та коли ж за мене дають вісімсот доларів, то де вже там устояти проти такої купи грошей! Удова намагалася відраяти її від цього, мовляв, не

треба мене продавати, та я вже й не став дожидатися, чим та розмова скінчиться, а метнувся звідтіль і накивав п'ятами.

Збіг я з горба – думав поцупити якого човна десь на річці вище міста; але на березі вешталася сила люду, то я й сховався в старій бондарні, щоб пересидіти який час, поки всі порозходяться. Просидів я там цілу ніч. Усе хтось швендяє та й швендяє поблизу! Годині десь о шостій ранку почали пливти повз мене човни, а близько восьмої чи дев'ятої – в кожному з них, чую, тільки об тім і гомонять, як твій батько приїхав до міста й розповів, що тебе вбили. У тих човнах сиділи леді й джентльмени, що їхали оглядати місце вбивства. Часом човни приставали до берега, щоб вони перепочили, перше ніж переправитися через річку; ото із їхніх розмов я й довідався про вбивство. Мені було дуже шкода, що тебе вбили, Геку... Але тепер, звісно, вже ні.

Я пролежав під стружками цілий день, добре зголоднів, але нітрохи не боявся; я ж знав, що стара господиня й удова підуть відразу по сніданкові на молитовне зібрання й проведуть там цілий день; вони подумають, що я вранці, як і завжди, погнав худобу на пашу, отож мене кинуться шукати аж увечері, як уже зовсім смеркне. Та й слуги також нічого не помітять, бо кожне з них тікає погуляти, поки старих немає вдома.

Ну так от, тільки-но стемніло, вийшов я звідтіля та й подався берегом проти води і пройшов милі зо дві, а може, й більше, – там уже й домів ніяких не було. На цей час я обміркував, що мені робити. Тут, бач, таке діло: коли б я пішов пішки, мене винюхали б собаки; коли б же я вкрав човна й перебрався на той бік, то відразу ж помітили б, що десь пропав човен, і могли б догадатися, що я перехопився ним через річку, довідалися б, де я причалив на тому боці, і знову ж таки знайшли б мій слід. Ні, Джіме, кажу я сам до себе, тобі треба забратися на пліт – він не лишає по собі ніяких слідів.

Аж ось бачу: з-за повороту вигулькнув вогник. Я плигнув у воду, вчепився за якусь деревину та давай штовхати її поперед себе – отак і доплив до середини річки; заліз я між колоди, сховався там, а голову нахилив до самої води і гріб руками проти течії, доки надійшов пліт. Тоді я підплив до корми й ухопився за неї. Тим часом усе небо вкрилося хмарами, і на хвилю стало зовсім темно. А мені тільки того й треба: я видряпався і ліг на пліт. Плотарі зібралися посередині, біля самого ліхтаря. Вода усе прибувала, течія була дуже стрімка, і я зміркував, що до четвертої години пропливу плотом миль із двадцять п'ять, а вдосвіта спущусь у воду, допливу до іллінойського берега й сховаюся в лісі.

Але мені не пощастило. Коли ми підпливали до цього острова, побачив я, що на корму йде плотар із ліхтарем. Ну, думаю собі, нема чого його дожидатися! Шубовснув у воду та й поплив до острова. Я гадав, що вилізу на берег у будь-якому місці, та де вже там! Ніяк не видряпаюсь – берег дуже крутий! Довелося мені пливти аж до нижнього кінця острова, поки знайшов зручне місце. А тоді сховався в гушавині й вирішив не гнатися більше за плотами, раз там сновигають плотарі з ліхтарями. Люлька, тютюн та сірники були в шапці, вони не змогли, – ну, а коли так, то все добре.

– Виходить, ти весь час був голодний – не мав ні хліба, ані м'яса? А чом же ти не ловив черепах?

– А як їх зловиш? Голими руками черепахи не впіймаєш, а каменем хіба ж її вб'єш? Та як же їх і ловити поночі? А вдень я боявся виходити на берег.

– І то правда. Тобі, звісно, треба було весь час переховуватися в лісі. Ти чув, як із гармати стріляли?

– Ого, ще б пак! Я знав, що то вони тебе шукають. Бачив, як вони пливли повз мене, – дивився на них з-за кущів.

Кілька пташат шугнуло над нами: пролетять ярдів зо два та й сядуть, а тоді знов угору. Джім сказав, що то на дощ. Мовляв, є така прикмета: якщо курчата починають отак спурхувати – обов'язково буде дощ. Тож, мабуть, і лісові пташата проти дощу роблять те ж саме. Я хотів упіймати кілька пташеняток, але Джім мені не дав. Сказав, що тим я накликав би на себе смерть. Він розповів, що, коли його батько тяжко занедужав, а комусь із дітей заманулося впіймати пташку, стара бабуня сказала, що батько помре, – і він таки помер.

Джим сказав також, що не треба перелічувати припасів, з яких мають обід готувати, бо з того не буде добра. Не буде добра й тоді, коли витрушувати скатертину після заходу сонця. А ще він сказав: коли людина має бджоли й помре, то бджіл обов'язково треба про те сповістити не пізніше, як на другий ранок, ще до сходу сонця, а ні, то бджоли охлянуть, перестануть працювати й загинуть. Джім сказав, буцімто бджоли не кусають дурнів, та я в те не вірю: я сам частенько порався коло бджіл, але й жодна мене не вкусила.

Про всяке таке чував я й раніше, але не про все. Джім знав багато прикмет; сам він запевняв, що знає їх до лиха. На ділі якось виходить так, сказав я, що майже всі прикмети віщують лихо, і запитав Джіма, чи немає щасливих прикмет. А він і каже:

– Та є там трохи, та й з тих ніякого пуття. Навіщо тобі знати, що от-от до тебе щастя присуне? Щоб його сполохати?

І додав:

– Якщо в тебе волохаті руки й волохаті груди – так і знай, що забагатієш. Ну, з такої прикмети хоч якась користь, – бодай надієшся на майбутнє. А то, гляди, спершу тобі доведеться довго бідувати, і ти, чого доброго, візьмеш та з горя й заподієш собі смерть, якщо не знатимеш наперед, що згодом забагатієш.

– А в тебе руки й груди волохаті, Джіме?

– Чого, хлопче, питаєшся? Хіба ж і сам не бачиш, що волохаті?

– Ну, то як же? Ти багатий?

– Ні, але я був уже раз багатий і, може, знову колись забагатію. Одного разу я мав чотирнадцять доларів, але почав гендлювати, і все пішло нанівець.

– Чим же ти гендлював, Джіме?

- Та спочатку товаром.

- Яким товаром?

- Ото, яким товаром? Звісно, що живим. Купив за десять доларів корову. Але більш не буду кидати грошей на вітер. Та корова у мене здохла.

- Виходить, ти втеряв десять доларів?

- Ні, втеряв я не всі. Тільки близько дев'яти доларів, бо взяв за шкуру й лій долар і десять центів.

- То в тебе лишилося п'ять доларів і десять центів. Що ж, ти гендлював і далі?

- Еге. Ти ж знаєш одноногого негра, того, що старому містерові Бредішу належить? Тож отой негр та відкрив банк і сказав, що кожен, хто покладе туди одного долара, за рік отримає цілих чотири. Усі негри поробили вклади, та тільки грошей у них було мало. Я єдиний мав їх таки багатенько. От мені й закортіло дістати більш як чотири долари, і я йому сказав, що, коли він мені стільки не дасть, я й сам відкрию банк. Звісно, тому негрові страх не хотілося, щоб і я банк відкривав, бо в нас на два банки роботи нема; отож він пораяв мені покласти мої п'ять доларів до його банку, а він у кінці року виплатить мені тридцять п'ять.

Так я й зробив. Думаю собі: я вже щось прирозумію, пушу ті тридцять п'ять доларів у діло. Один негр, звати його Боб, виловив добрячого човна, а його господар не знав про те; я купив у негра той човен, але сказав, що заплачу за нього тридцять п'ять доларів, які дістану наприкінці року; та тільки човна в мене хтось украв тієї ж ночі, а другого дня одноногий негр сказав нам, що банк його луснув.

- А що ж ти зробив з тими десятима центами, Джіме?

- Я хотів був їх витратити, та привидівся мені сон, і в тому сні голос звелів мені, щоб я віддав гроші негрові, якого звати Валаам, - всі його називають просто Валаамів осел; він таки й справді заплішений дурень, сказати тобі правду. А проте, кажуть, він щасливий, а мені чомусь не щастить. Той голос звелів мені віддати Валаамові десять центів, а він нібито кудись їх примістить, та так, що я матиму з них неабиякий зиск. Ну, Валаам ті гроші взяв, а коли пішов по тому до церкви, то почув там від проповідника, що, хто дає бідному, той дає Богові і за те обов'язково дістане у сто разів більше. От Валаам узяв та й віддав ті десять центів бідним, а тоді почав очікувати, яке з того пуття вийде.

- Ну та й що? Вийшло яке пуття, Джіме?

- Нічого не вийшло. Я ніяким способом не міг повернути гроші, і Валаам не зміг. Тепер ніколи не даватиму в позику грошей, хіба що під заставу. А проповідник ще каже, що обов'язково дістанеш у сто разів більше! Якби я зміг повернути хоч мої десять центів, і то був би щасливий, і то був би радий.

- То не біда, Джіме, рано чи пізно ти все одно забагатієш.

- Певно. Та мене, мабуть, і тепер можна назвати багатим. Я ж сам собі господар, і за мене дають аж вісімсот доларів. Коли б мені ці гроші, я більше й не просив би.

Розділ IX

Мені хотілося піти і ще раз оглянути одне місце, яке я помітив посередині острова, коли оглядав його; ми подалися туди разом із Джімом і дійшли швидко, бо острів був усього три милі завдовжки та чверть милі завширшки.

То був досить довгий, стрімкий горб чи гора, футів сорок у висоту. Ми добре нагріли чуба, поки видряпались на її вершину: схили були круті, та ще й порослі густим чагарником. Ми вилазили та видивилися усе навколо і нарешті майже на самому вершечку знайшли в скелі хорошу, велику печеру з боку іллінойського берега. Печера була простора, як дві або й три кімнати разом, і височенька, навіть Джім міг стояти в ній не пригинаючись. У тій печері віяло прохолодою. Джім запропонував одразу ж позносити туди все манаття, але я сказав, що не варто раз у раз п'ятися на гору і вниз.

Джим відказав, що коли ми сховаємо човна десь у тихому місці, а все добро лежатиме в печері, то зможемо переховуватися тут, на випадок, якщо хтось навідається до острова, і без собак нас ніяк не знайдуть. До того ж пташата навіщували дощ, то невже я хочу, щоб усе наше майно промокло?

Ми вернулися назад, сіли в човен і підпливли ближче до печери та позносили туди всі наші пожитки. Після того знайшли між густим верболозом затишне місце, щоб сховати човна. Ми познімали з гачків кілька рибин, знову закинули вудки та й заходилися готувати обід.

Вхід до печери був такий широкий, що в неї можна було вкотити чимале барильце. Біля входу з одного боку виступав невеличкий прискалок – плескатий і зручний для того, щоб розкласти багаття. Ми розвели там вогонь і зварили обід.

Ми розстелили ковдри просто на долівці й посідали обідати. Все інше майно поскладали в глибині печери так, щоб було напихваті. Незабаром надворі стемніло, загуркотів грім, блиснула блискавка; виходить, пташата не одурили нас. І відразу ж линув дощ, та так репів, як з цебра; а вітер знявся такий, якого я ще не бачив. Це була справжня літня злива. Стало так темно, що надворі все здавалося синьо-чорним і дуже гарним; а дощ шкварив такий рясний, що дерева поблизу бовваніли мов крізь павутиння; а часом як набіжить вихор, то гне дерева аж до землі та вивертає листя світлим нижнім боком догори; а потім знімається таке вітрище, що дерева починають махати вітами, як несамовиті; а коли все навколо стає темно-сине, аж чорне, раптом – блись! – і яскраве світло розганяє темряву, і видно на сотню кроків далі, видно, як гнуться верховіття дерев; а за мить знову все поринає в темряву, розлягається страхітливий удар грому, а тоді розкочується по небу, все нижче й нижче, здається, що то порожні бочки

скачуть униз по сходах, – так буває, коли сходи довгі, а бочки добре підскакують, знаєте?

– Ну й краса, Джіме! – сказав я. – Кращого місця, як тут, я й не шукав би. А дай-но мені ще шматок риби та гарячого кукурудзяного коржа.

– От бачиш! А де ти був би, коли б не Джім? Сидів би отам унизу в лісі, без обіду, та ще й змок би до рубця. Отаке-то, синку! Кури наперед знають, коли воно на дощ заноситься, і лісові птахи тее знають.

Днів десять чи дванадцять вода в річці все прибувала та й прибувала і вже геть-чисто затопила береги. У низинах острів залило на три, а то й на чотири фути, а також і іллінойський берег. З цього боку острова річка була тепер кілька миль завширшки, але з міссурійського боку лишалася така ж, як і раніше, – півмилі, через те що міссурійський берег спускався до річки дуже круто, мов стрімчастий мур.

Удень ми плавали човном по всьому острову. Приємна прохолода в лісовій гушавині стояла навіть тоді, коли сонце нещадно пекло. Ми петляли туди-сюди поміж деревами, а подекуди виноградні лози позчіплювалися так густо, що доводилося повертати назад і шукати іншої дороги. Ну, а на кожному поваленому дереві сиділи кролики, гадюки та інші тварини; а як острів день чи два постояв під водою, вони так зголодніли, що зробилися зовсім смирні, хоч під'їжджай та бери їх просто голою рукою, як маеш охоту; та тільки не гадюк і не черепах – вони тут же плигали у воду. На горі, де була наша печера, їх аж кишіло. Ми змогли б тримати в себе скільки хочеш різних звіряток.

Однієї ночі трапилося нам витягти з води невеличкий шматок плоту з хороших соснових дощок. Був він футів дванадцять завширшки й десь певно п'ятнадцять-шістнадцять футів завдовжки, над водою здіймався він дюймів на шість чи сім і мав міцний, рівний поміст. Удень ми бачили, як повз нас пропливали колоди, та ми їх не чіпали: засвітла ми на березі не показувалися.

А то якось підпливли ми до верхнього кінця острова, – діло було перед світанком, аж бачимо – із західної сторони на нас пливе цілий будинок. Він був двоповерховий і вже добре-таки перехилився набік. Ми його хутенько догнали й перелізли в нього – просто крізь горішне вікно. Але було ще зовсім темно, нічого не видно; то ми прив'язали човна й посідали в нього дождатися, поки розвидниться.

Світати почало раніше, ніж ми встигли допливти до нижнього кінця острова. Тоді ми зазирали у вікно. Дивимося – а в хаті стоїть ліжко, стіл, два старі стільці, та ще багато всякої всячини валяється долі, на стіні ж висить одяг. В протилежному кутку лежить щось подібне до людини. Джім гукнув:

– А хто там є?

Але воно не ворухнулося. Тоді я теж гукнув, і Джім сказав:

– Той чолов'яга не спить – він мертвий. Ти стій тихо, а я залізу туди й подивлюся.

Він заліз у хату, пішов у куток, нахилився над нерухомим тілом, поглянув та й каже:

– Це мертвий. Та ще й голий. Його застрелили в спину. Певне, він помер днів зо два чи зо три тому. Йди сюди, Геку, та тільки не дивись на його обличчя – ох, і страшно ж до біса!

А мені й не хотілося дивитись на нього. Джім поквапився прикрити його старим лахміттям, нащо він те зробив – хтозна, я й так на нього не дивився б. Долі валялися старі засмальцьовані карти, порожні пляшки з-під віскі та ще дві маски з чорного сукна, а всі стіни були пописані найпаскуднішими словами й помальовані вуглем. На стіні висіли дві брудні ситцеві сукні, солом'яний капелюшок та жіноча білизна, ще й дещо з чоловічого одягу. Ми позносили те манаття до човна – може, до чогось придасться. На підлозі валявся й старий пістрявий хлопчачий бриль; я захопив його також. Була там і пляшка з-під молока, заткнена ганчіркою, щоб немовля могло ссати. Ми забрали б і ту пляшку, та вона була тріснута. Була там іще обшарпана стара скриня і стара повстяна валіза із зламаними застібками. Вони були розкриті, але нічого путнього в них не знайшлося. Глянули ми, як порозкидано кругом речі, і вирішили, що господарі, тікаючи, дуже поспішали й багато чого не встигли захопити з собою.

Нам перепало чимало речей: старий бляшаний ліхтар, великий ніж без ручки, новісінький складаний ніжик фірми Барлоу, за який довелося б у будь-якій крамниці віддати щонайменше двадцять п'ять центів, та ще ціла купа лойових свічок, бляшаний свічник, фляга, бляшаний кухоль, подерта ватяна ковдра, жіноча торбинка з голками, шпильками, грудкою воску, гудзиками та іншим дріб'язком, топірець, гвіздки, волосінь у мій мізинець завтовшки з кількома здоровецькими рибальськими гаками, скручена трубкою оленяча шкура, собачий нашийник, підкова, кілька пляшечок з-під ліків, але без наклейок; а коли ми збиралися вже вертатись, я знайшов ще й добряче скребло, а Джім – старого смичка до скрипки та дерев'яну ногу. Щоправда, ремінці на ній геть повідривалися, а якби не це, то нога непогана, хоч і була вона задовга для мене й закоротка для Джіма. Другої ноги ми так і не знайшли, хоч і обшукали все навколо.

Як бачите, нам дісталася неабияка здобич. Коли ми зібрались відчалити від того будинку, виявилось, що нас знесло на чверть милі нижче острова і що надворі стоїть уже білий день; тож я звелів Джімові лягти на дно човна й укрити його ватяною ковдрою, бо, коли б він сидів, люди здалеку побачили б, що то негр. Я повеслував до іллінойського берега, і нас знесло на півмилю вниз за водою; але потім я тримався під самим берегом, де течія була майже непомітна. Вертаючись на острів, ми не зазнали ніяких лихих пригод і нікого не побачили.

Розділ X

Після сніданку мені кортіло побалакати про того мерця, про те, як його вбили, але Джім нізачо не схотів. Він сказав, що це може завдати нам лиха;

крім того, мрець чого доброго унадиться до нас – адже ж небіжчик, якого ще не поховано, скоріше буде блукати по світах, ніж той, що лежить уже тихо та мирно у своїй домовині. Що правда, то правда; Джімові слова мене переконали, і я замовк, але ж думка про мерця не йшла мені з голови: цікаво було знати, хто його застрелив і навіщо.

Ми оглянули ту одежину, що нам дісталася, і знайшли вісім доларів сріблом – вони були зашиті в підкладці старого пальта з попони. Джім сказав, що люди з того будинку, напевне, це пальто вкрали, бо, коли б вони знали, що в ньому сховані гроші, то не покинули б його. Я відповів, що, мабуть, таки вони й порішили того чоловіка, але Джім уперто не схотів про те говорити. Я сказав:

– Ось ти гадаєш, що це завдасть нам лиха, а що ти казав, коли я приніс до печери гадючу шкуру, яку позавчора знайшов на вершечку цієї гори? Адже ж ти казав, що то хтозна який лихий знак – торкатися руками гадючої шкури. Ну, а де ж те лихо? Он скільки ми речей придбали, та ще й на додачу вісім доларів. Я, Джіме, хотів би, щоб нам щодня таке лихо траплялося.

– Не квапся так, голубе, не квапся! Не дуже хвалися. Лихо не за горами. Запам'ятай, я своє сказав: лихо не за горами.

І воно таки звалилося на нас. Погломніли ми вдвох отак у вівторок, а в п'ятницю, по обіді, ми з Джімом лежали на траві на самому вершечку гори; у нас вийшло куриво, і я подався до печери по тютюн та й нахопився там на гадюку-гримучку. Я вбив її й склав її кружалом у ногах на Джімовій ковдрі так, що гадюка здавалася живою: ото сміху буде, думаю собі, коли Джім несподівано натрапить на неї у своїй постелі. Але надвечір я зовсім забув про ту гадюку. Коли Джім, поки я розводив вогонь, кинувся на ковдру, виявилось, що там лежала, крім забитої гадюки, ще одна, і вона його вкусила.

Джім зірвався на ноги і заверещав, як несамовитий. Тим часом вогонь спалахнув, і ми побачили живу гадюку – вона скрутилася кільцем і приготувалася вже стрибнути вдруге.

Я вмить убив її палицею, а Джім ухопив батькову сулію з віскі й почав дудлити нахильці.

Він був босий, і гадюка вкусила його за п'яту. А все через мене, бо я, дурень, зовсім забув, що, коли покинути десь мертву гадюку, її пара обов'язково приповзе туди й обів'ється круг неї. Джім звелів мені відрубати в гадюки голову й викинути її, а потім здерти з гадюки шкуру й підсмажити кусник м'яса. Я зробив так, як він загадав. Джім з'їв те м'ясо і сказав, що воно має допомогти йому. А ще він звелів зняти з неї кільця та прив'язати їх йому до зап'ястка. Він сказав, що й це допомагає. Потім я нишком вийшов з печери й пошпурив обох гадюк у кущі: я зовсім не хотів, щоб Джім довідався, що все це сталося з моєї вини.

Джім цмулив та й цмулив із сулії, і час від часу на нього находило таке, що він починав корчитися й кричати, як несамовитий, а потім прийде до тями та й знову цмулить із сулії горілку. Ступня в нього дуже набрякла, а далі спухла й уся нога; але мало-помалу горілка стала помагати, і я подумав, що

тепер діло піде на лад; проте, як на мене, то хай кусає гадюка, аніж дудлити батькову горілку.

Джім пролежав чотири дні й чотири ночі. Тоді пухлина зовсім стухла, і він знову міг ходити. Я дав собі слово, що нізачо у світі більше не торкатимуся гадючої шкіри, бо сам побачив, якого лиха вона накоїла. Джім сказав, що наступного разу я, мабуть, йому повірю. Брати в руки гадючу шкіру, сказав він, це такий лихий знак, що гіршого й не придумаєш; може, на тому ще й не кінець. Він казав, що краще тисячу разів глянути через ліве плече на молодика, аніж один раз узяти в руки гадючу шкіру. І то правда, я й сам тепер переконався, хоч раніше завжди вважав, що глянути на молодика через ліве плече – то найдурніше і найнебезпечніше діло! Старий Генк Банкер глянув отак, та ще й тим вихвалявся; а не збігло й двох років, як він упав п'яний із башти, в якій шріт виливають, і розплющився на млинець; його поклали між двох дверей замість домовини й отак поховали, – це батько розказував, – сам же я на тому похороні не був. Але, певна річ, сталося це тому, що він, наче той дурень, поглянув на місяць через ліве плече.

Ну, отак минали дні за днями, і річка знову вернулася в свої береги. Перш за все ми насадили на великий гачок нашої вудки облупленого кролика і впіймали на цю принаду сома, завбільшки як людина; він був шість футів і два дюйми завдовжки, а важив понад двісті фунтів. Ми, звісно, ніяк не могли його витягти з води: він би нас затяг до Іллінойсу. Ми просто сиділи й дивилися, як він смикався та кидався, поки сконав. В його шлунку ми знайшли мідного гудзика, круглу кульку та багато всілякої погані. Розрубали ми сокирою кульку, дивимось – а всередині клубочок ниток. Джім сказав, що рибина, мабуть, давно вже той моток проковтнула, бо він уже геть обріс і перетворився на кулю. Їй-богу, більшої рибини ніколи не витягали з Міссісіпі. Джім сказав, що він іще не бачив такого здоровецького сома. Якби ми могли відвезти його до міста, то взяли б за нього добрі гроші. Там на базарі продають таку рибу на фунти; люди охоче її купують: сомове м'ясо біле, як сніг, і дуже смачне, коли його підсмажити.

Наступного ранку я сказав Джімові, що життя наше стає нудне й одноманітне і хочеться трохи розважитись. Я заявив йому, що вирішив переправитися через річку та подивитися, що ж там у містечку діється. Мій намір припав Джімові до смаку, але він порадив мені зачекати, поки стемніє, і не ловити гав. Джім поміркував трохи і додав – чи не взяти мені щось із того жіночого шмаття й переодягтися на дівчинку? Це була добра порада. Отже, ми підкоротили одну ситцеву сукню, і я підкотив штани до колін і вліз у неї. Джім позастібав ззаду всі гаплички, і та сукня прийшлася мені якраз до міри. Я надягнув солом'яного брилика, зав'язав стьожки під підборіддям, і, коли б хто надумався глянути мені в лице, йому довелося б нахилитися так, ніби у комин зазираєш. Джім сказав, що в такому вигляді мене і вдень ніхто не впізнає. Я цілий день привчався ходити в жіночій сукні й поволі став до неї звикати, почував себе в ній зовсім зручно, проте Джім запевняв мене, що дівчата ступають не так; і ще він сказав, щоб я кинув звичку задирати сукню та засувати руки в кишені. Я послухав його ради, і все пішло як слід.

Тільки-но стемніло, я подався човном угору, тримаючись іллінойського берега.

Я переправився через річку до міста трохи нижче від пристані, і течія віднесла мене до околиці. Прив'язавши човна, я пішов берегом. Коли це бачу – світитися в маленькій хатині, де давно вже ніхто не жив, і мені захотілося взнати, хто там оселився. Я прокрався під саме вікно й зазирнув до хати. Жінка років сорока сиділа при свічці край простого соснового столу і плела. Обличчя було незнайоме; вона, мабуть, приїхала сюди недавно, бо в місті не було жодної людини, якої б я не знав. Оце, думаю, мені пощастило, бо я вже почав був занепадати духом: навіщо, думаю, сюди приїхав? Адже можуть упізнати мій голос і викрити, хто я. А якщо ця жінка прожила в такому маленькому місті бодай два дні, вона напевне зможе розповісти все, що мене цікавило; отже, я постукався в двері й твердо постановив і на хвилину не забувати, що тепер я – дівчина.

Розділ XI

– Заходьте, – мовила жінка, і я увійшов. – Сідай. – І я сів. Оглянула вона мене від голови до п'ят своїми маленькими блискучими очима й запитала:

– Як тебе звати?

– Сара Вільямс.

– А де ти живеш? Мабуть, десь тут, недалечко?

– Ні, мем. У Гукервіллі, сім миль звідси за водою. Я цілу дорогу йшла пішки й дуже натомилася.

– І зголодніла, мабуть, не менше. Зараз я знайду тобі чогось попоїсти.

– Ні, мем, я не голодна. Я так зголодніла дорогою, що зайшла до ферми за дві милі звідси, підживилася і вже не голодна. Через те я забарилась. Мати нездужають, ні грошей у нас, ні їжі, отож пішла я до мого дядька Абнера Мура. Він живе десь на тому кінці міста – так мама казали. Я тут ще й разу не була. А ви його знаєте?

– Ні, я ще не всіх знаю. Ми оце недавно тут оселилися – ще й двох тижнів немає. До того кінця міста далеченько. То вже краще тобі заночувати в нас. Та скинь уже свого капелюшка.

– Ні, – сказав я, – я трошки передихну та й піду далі. Я не боюся темряви.

Господиня відказала на те, що не відпустить мене саму такої темної ночі; скоро вже, години за півтори, має повернутися додому її чоловік, і він мене проведе. Потім вона стала розповідати мені про свого чоловіка та про тих родичів, що живуть вище по річці, й про тих, що живуть униз по річці, й про те, що їй із чоловіком жилося багато краще, поки вони не переїхали сюди, і чого вони переїхали! Тепер уже бачать, що помилилися, але тоді чомусь ціну визнаєш, коли його втеряєш... та й пішла, пішла говорити; я вже подумав, чи недаремно я мав надію вивідати в неї, що діється в нашому

місті, але нарешті вона добралася й до мого батька, до того, як мене вбито, – отоді я добре наставив вуха, щоб не прогавити жодного слова з її теревенів. А набалакала вона мені три мішки гречаної вовни: як ми з Томом Сойером знайшли дванадцять тисяч доларів (тільки в неї чомусь виходило двадцять), а тоді перескочила на мого батька й сказала, що він п'яниця й волоцюга і що я також був волоцюга, і врешті заговорила про вбивство.

Я запитав:

– Хто ж це зробив? Долетіли й до нас у Гукервілл чутки про те вбивство, та тільки ми не знаємо, хто саме вбив Гека Фінна.

– Е, тут у нас теж багато хто хотів би про те дізнатися. Декотрі думають, що старий Фінн сам і вбив.

– Та що ви кажете!

– Спочатку майже всі так думали. Старий так і не довідається, що його трохи не лінчували. Проте до вечора передумали й вирішили, що його вбив утеклий негр на ім'я Джім.

– Таж він...

Я зупинився, збагнувши, що краще буде, коли я помовчу. А жінка торохтіла й торохтіла і навіть не помітила, що я щось сказав.

– Цей негр утік тої самої ночі, коли вбили Гека Фінна. Тож за нього обіцяють нагороду – триста доларів. І за старого Фінна також обіцяють нагороду – двісті доларів. Старий, бач, прийшов до міста вранці після вбивства, розповів про те злочинство і разом з усіма їздив річкою, коли шукали Гекове тіло, якого так і не знайшли, а потім десь зник. Того ж таки вечора його мали лінчувати, а він, бач, узяв та й втік. А на другий день виявилось, що й негр дременує; його ніхто не бачив від десятої години тієї ночі, коли вбили Гека. Ну, то почали, бач, покладати гріх на нього; і в той час, коли всі, здавалося, взяли новий слід, раптом вертається старий Фінн, іде простісінько до судді Тетчера, здійсмає там бучу і вимагає, щоб той дав йому грошей – влаштувати лови на того негра по цілому Іллінойсу. Суддя дав старому дешицу, і він того ж таки вечора напився та й до півночі швендяв вулицями з якимись двома підозрілими особами, а потім зник разом з ними. Відтоді він сюди й носа не показував. Люди гадають, що він повернеться лише тоді, коли все тут уляжеться; гадають, що він сам убив хлопця і все підтасував так, щоб люди покладали гріх на розбійників; а тоді й незчуєшся, як він загарбає Гекові грошенята, та ще й без суду справа обійдеться. Люди гомонять, що в суді у нього однаково нічого б не вийшло. О, то чоловік хитрий, такий хитрий, що й хтозна який! Як він за рік не повернеться, то все в нього буде гаразд. Адже ж ніяких доказів проти нього немає, розумієш; а на той час усе заспокоїться, й він спокійнісінько забере всі Гекові грошенята.

– Атож, і я так гадаю, мем. Хто ж йому не дасть!.. Виходить, тепер ніхто вже не думає, що то негр убив?

– Ба ні, думають. Багато хто вважає, що вбивця таки він. Ну, та негра скоро впіймають і тоді, може, витягнуть з нього правду.

- Що, невже його й досі ловлять?

- Отакої! Ти що, так нічого й не зрозуміла? Триста доларів на дорозі не валяються. Дехто гадає, що негр ховається десь неподалік. Я теж так гадаю, а проте мовчу. Кілька днів тому я розбалакалася з одним старим чоловіком і його жінкою; вони живуть тут недалеко, у рубленій хатині, то вони казали, що ніхто не відвідує он того острова, який називають Джексоновим. «Хіба там ніхто не живе?» - запитала я. «Ні, ніхто», - відповіли вони. Я нічого не сказала на те, але замислилась. А справа, бач, у тому, що за день, за два перед тим я помітила, як на верхньому кінці того острова здіймався дим; ну, думаю собі, скидається на те, що негр ховається саме там; не завадило б, думаю, увесь той острів добренько обшукати. Відтоді я диму більш не бачила, то, може, негр уже втік звідтіля, якщо то був він; а все ж мій чоловік збирається поїхати туди разом з одним нашим знайомим - поглянути, що там таке. Мій старий їздив оце вгору річкою, а години дві тому повернувся, і я йому відразу ж усе це розказала.

Я так налякався, що не міг на місці всидіти. Треба було до чогось докласти своїх рук; ну, то я взяв голку зі столу й почав усяляти нитку. Але руки в мене так тремтіли, що справа ніяк не йшла на лад. Жінка замовкла; я глянув на неї, бачу: вона якось пильно роздивляється мене й посміхається. Я поклав на місце голку й нитку, немовби її розповідь дуже мене зацікавила, - так воно й було насправді, - і сказав:

- Три сотні доларів - то сила-силенна грошей. Ото б їх моїй матері. А ваш чоловік збирається їхати туди цієї ж ночі?

- Атож. Він пішов до міста разом із тим чоловіком позичити човна; може, позичать у когось ще одну рушницю. Вони поїдуть після півночі.

- А чи не краще було б зачекати до ранку, щоб шукати по видному?

- Воно-то так. Тільки ж уранці й негрові буде видніше. Як з півночі зверне, він, мабуть, засне, а вони прокрадуться до лісу і в темряві зразу побачать багаття, якщо негр його розпалить.

- А мені те й невтямки.

Жінка знову пильно подивилася на мене, і по спині в мене враз забігали мурашки. Вона трохи помовчала, а тоді й питає:

- Як ти сказала, тебе звати, любонько?

- М... Мері Вільямс.

Першого разу я начебто назвав себе не Мері, а якось інакше, а через те мимоволі похнюпився - здається, я назвався Сарою; ох, і погано ж я себе почував - вона неначе приперла мене до стінки, і я боявся, що це буде помітно, тож і боявся звести на неї очі. Мені хотілося, щоб жінка заговорила: чим довше вона мовчала, тим гірше я себе почував. Нарешті вона промовила:

- Любонько, здається мені, спершу ти сказала, що тебе звати Сара?

- Атож, мем, Сара Мері Вільямс. Сара - мое перше ім'я. Хто зве мене Сара, а хто - Мері.

- Ага, он воно що!

- Атож, мем.

Мені трохи полегшало, а проте кортіло якнайшвидше накивати п'ятами. Я не міг глянути їй в обличчя.

А вона як почала розводитись, які нині тяжкі часи настали, та як їх із чоловіком злидні обсіли, та як зухвало бігають у них по халупі щури, та як пішла, як пішла - що вже я за свою тривогу почав забувати. А щодо щурів, то так воно й було. Я сам бачив, як один у кутку раз у раз вистромляв носа з діри. Жінка сказала, що вона тримає напхвваті якісь речі, щоб кидати в щурів, коли залишається вдома сама, а то вони не давали б їй спокою. Вона показала мені свинцевого прута, скрученого вузлом, і пояснила, що здебільшого влучає дуже добре, але днів зо два тому звихнула руку й тепер не знає, чи зможе влучити. А втім, вона націлилася й шпурнула свинцем у щура, але не влучила і скрикнула: «Ой!» - так їй рука заболіла. Тоді попросила мене шпурнути, коли щур знову висунеться з діри.

Мені дуже хотілося мерщій забратися звідти, поки не повернувся додому старий, але я не показував того. Взяв оту штуку і, тільки-но щур вистромив свого носа, націлився й кинув, - і якби щур сидів на місці, то йому б таки перепало. Господиня сказала, що удар був добрий і наступного разу я неодмінно влучу. Вона підвелася й принесла свинець назад, а потім узяла трохи пряжі й попросила, щоб я допоміг їй розмотати. Накинувши мені свою пряжу на обидві руки, господиня почала змотувати її в клубок, та все розповідя та й розповідя про себе й свого чоловіка. Аж раптом урвала та й каже:

- Ти приглядай за щурами. Краще тримай свинець на колінах, щоб був напхвваті.

І вона кинула мені свинець на коліна, а я вмить упіймав його, стиснувши ногами. А далі вона побалакала зі мною ще хвилинку і раптом, знявши пряжу з моїх рук, глянула дуже лагідно мені просто в обличчя та й каже:

- Ну, то яке ж твое справжнє ім'я?

- Т-та що ви кажете, мем?

- Яке ж твое справжнє ім'я? Білл, чи Том, чи Боб? Чи, може, яке інше?

Я затремтів, як осика, і не знав, що мені робити. А проте сказав:

- Будь ласка, не смійтеся з бідного дівчатка, мем! Якщо я вам заважаю, то я...

- Ні, ти не підеш. Сядь на місце й сиди. Я тебе не скривджу і нікому про тебе не скажу. Ти тільки звір мені свою таємницю, не крийся від мене. Я тебе не викажу; більше того - я тобі допоможу. І мій старий допоможе, коли

буде треба. Ти, як на мене, втікач-підмайстерко – та й уже. Ну, та дарма! Це невеликий гріх. З тобою погано поводитись, і ти взяв та й утік. Бог з тобою, синку, я нікому й слова не скажу про тебе. А тепер розкажуй мені всю чисто правду – будь розумний хлопчина.

Тоді я подумав, що нема чого далі хитрувати та прикидатися, краще я розповім їй усе, як воно було насправді, але й вона мусить додержати свого слова. І я розповів їй, що батько й мати мої померли, а мене віддали старому скупердязі фермерові, що живе миль за тридцять від річки; старий поведився зі мною так погано, що я не міг цього довше терпіти; він подався кудись днів на два, от я й використав цю нагоду, поцупив стару сукню в його дочки та й утік; за три ночі пройшов ці тридцять миль. Ішов я ночами, а на день десь ховався і спав; я захопив із собою з дому торбинку з хлібом та м'ясом, і харчів вистачило мені на всю дорогу. Я ще додав, що дядько мій, Абнер Мур, напевне, подбає про мене, ось чому я й прийшов сюди, у Гошен.

– Гошен, дитино? Та це ж зовсім не Гошен. Це Сент-Пітерсберг. Гошен за десять миль вище по річці. Хто тобі сказав, що це Гошен?

– Якийсь чоловік; я його зустрів сьогодні удосвіта, саме тоді, коли збирався податися до лісу, щоб виспатись. Він сказав мені, що на роздоріжжі я мушу повернути праворуч, і за п'ять миль буде Гошен.

– Та він напевне був п'яний. Він спровадив тебе зовсім не туди, куди слід.

– Атож, і мені здалося, що він нібито напідпитку; та тепер уже нічого не вдієш. Мені час рушати. Я хочу дістатися до Гошена перед світанком.

– Постривай хвилинку. Я дам тобі попоїсти, щоб ти дорогою не охляв.

Вона нагодувала мене та й питається:

– Скажи: коли корова лежить, то як вона підводиться з землі – передом чи задом? Відповідай мерщій, довго не думай. Передом чи задом?

– Задом, мем.

– Гаразд. А кінь?

– Передом, мем.

– З якого боку дерево обростає мохом?

– З північного.

– Якщо п'ятнадцять корів пасуться на пагорку, то скільки з них тримають голову в одному напрямку.

– Всі п'ятнадцять, мем.

– Ну гаразд! Бачу тепер, що ти й справді жив на селі. А я вже думала, що ти знову хочеш мене одурити. То як же тебе звати по-справжньому?

- Джордж Пітерс, мем.

- Дивись же, не забувай цього, Джордже. Бо ще, чого доброго, скажеш мені, що тебе звати Александер, а коли я впіймаю тебе на брехні, почнеш викручуватися і скажеш, що ти Джордж Александер. І не появляйся перед жінками в цій ситцевій сукні. Ти дуже погано граєш роль дівчини - правда, чоловіків тобі, може, й пощастить ошукати. Господи, а як ти в голку нитку всияєш! Коли всияєш нитку, не слід тримати її непорушно й насаджувати голку; треба голку тримати непорушно й всияти нитку у вушко; ми, жінки, завжди, так робимо, а чоловіки - завжди навпаки. А коли шпурляєш чимось у щура чи ще там у когось, стань навшпиньки й підійми руку над головою, та якомога незграбніше, і обов'язково схиб на якихось шість чи сім кроків. Кидай, випроставши руку від самого плеча, так, немов вона повертається там на шарнірах, як кидають дівчатка, а не п'ястю й ліктем, відводячи руку вбік, як кидають хлопчики. Затям і таке: коли дівчинка намагається впіймати щось у подол, вона розставляє коліна, а не стуляє їх до купи, як зробив це ти, коли ловив свинець. Адже ж я відразу догадалася, що ти хлопець, тільки-но ти почав засияти нитку, а далі добрала ще й іншого способу перевірити свою підозру. А тепер хутенько рушай до свого дядька, Саро Мері Вільямс Джордж Александер Пітерсе, а якщо вскочиш у халепу, перекажи місіс Джудіт Лофтес, тобто мені, і я подбаю, щоб виручити тебе. Простуй увесь час вздовж річки, а другого разу, коли здумаєш тікати, прихопи з собою черевики й шкарпетки. Берег тут кам'янистий, і ти, мабуть, позбиваєш собі ноги, поки доберешся до Гошена.

Я пройшов берегом ярдів п'ятдесят, тоді повернув назад і обережно прослизнув до того місця, де стояв мій човен, - далеченько від будинку, за водою. Я стрибнув у човен і хутенько поплив річкою вгору, а коли порівнявся з островом, переправився на той бік. Капелюшка я скинув - тепер він був мені вже не потрібен і тільки заважав. Випливши на середину річки, я почув, що б'є годинник, тож спинився й прислухався: звук долинав по воді хоч і приглушено, але виразно - одинадцять. Причалив я до верхнього кінця острова, і хоч дуже стомився, а проте не перепочивав; мерщій подався до лісу, де була моя перша стоянка, та й розпалив там на високому сухому місці велике багаття. Потім знову заліз у човен і ну з усієї сили веслувати до нашої стоянки, милі півтори нижче. Пристав я до берега, швидко продерся поміж кущами нагору і вскочив у печеру. Джім міцно спав долі. Я його розбуркав і гукнув:

- Швидко вставай та збирай наші бебехи, Джіме! Не можна гаяти й хвилини. За нами женуться.

Джим нічого не запитав, не сказав і слова, але по тому, як він поспішав, було видно, який він наляканий. За півгодини всі наші манатки були вже на плоті, і можна було вирушати в дорогу з-під рясних вербових віт, де він був захований. Найперше ми погасили вогонь у печері й потім уже не засвічували й свічки.

Я від'їхав у човні від берега і роздивився на всі боки; та коли десь поблизу й пропливав човен, то я його не міг помітити, бо темної ночі при зорях не дуже-то видно. Потім ми вивели пліт із заболоні та й попливли у затінку берега за водою, обходячи нижній кінець острова, - ми не мовили й слова.

Розділ XII

Було вже, мабуть, близько години ночі, коли ми нарешті проминули острів; пліт, здавалося, ледве рухається. Якби за нами хто погнався, ми пересіли б у човен і перепливли б через річку на іллінойський берег; добре, що ніякої погоні за нами не було, бо ми й не додумалися покласти в човен рушницю, або вудочку, або якихось харчів. Ми так хапалися, що не встигли все як слід обміркувати. А от поскладати все наше майно на плоту – то було таки безглуздом.

Якби ті люди приїхали на острів, як я гадав, то знайшли б там багаття, що я його розпалив, і цілісіньку ніч чатували б коло нього на Джіма. В кожному разі, ми нікого не бачили і якщо мое багаття не збило їх з пантелику, то це не моя вина. Я зробив усе, що міг, щоб їх обдурити.

Тільки-но почало розвиднятися, ми пристали до коси у великому закруті на іллінойському березі, нарубали сокирою зеленого віття й прикрили ним пліт так, щоб скидалося на западину в береговій косі. Косою звуть у нас піщану обмілину, що поросла чагарником так густо, як борона зуб'ям.

По міссурійському берегу тяглися гори, а по іллінойському боці темнів густий ліс, і фарватер проходив тут ближче до міссурійського берега, а через те ми не боялися, що нам хтось зустріне. Ми стояли там цілий день, стежили за плотами та пароплавами, що пропливали вниз річкою повз міссурійський берег, дивилися, як борються з течією пароплави, йдучи вгору серединою річки. Тим часом я переповів Джімові мою розмову з тією жінкою, і Джім сказав, що вона спритна пройда, і коли б вона, мовляв, вдарилася за нами навздогін, то не сиділа б цілу ніч, втупившись у багаття, – «ні, сер, вона привела б із собою собаку». – «Ну, а чого ж, – сказав я, – вона не порадила чоловікові взяти собаку?» Джім відказав, що це їй, звісно, таки спало на думку, але вже, тоді, як чоловіки відпливали; ото вони, мабуть, і подалися до міста, щоб знайти собі собаку і через те змарнували багато часу, а то не сиділи б ми тут на косі, за шістнадцять чи сімнадцять миль від містечка, а потрапили б знову до того самого містечка. А я сказав, що мені байдуже, чому їм не пощастило нас упіймати, головне – те, що таки не пощастило.

Коли почало смеркати, ми повистромляли голови з кущів і оглянули всю річку і вгору, і вниз за течією, але так нічого й не помітили; тоді Джім зняв кілька дошок з плоту і збив затишного куреня, щоб можна було в ньому сховатися від спеки й від дощу та щоб наше майно не замокло. Джім зробив у тому курені й підлогу, на фут вище за пліт, так щоб наші ковдри та інше манаття не заливало хвилями, що їх здіймали пароплави. Якраз посередині куреня ми наклали поверх підлоги шар глини дюймів шість чи сім завтовшки і обгородили його дощаною стінкою, щоб глина трималася купи; це ми зробили для того, щоб можна було розпалювати вогнище в холодну та дощову годину: з куреня вогню не буде видно. Ми витесали ще одне весло, про запас, – ану, як котре з наших зламається! – адже ж ми щохвилини могли напоротися на корягу чи ще на щось. Потім ми поставили в себе на плоті коротку жердину з розсохою, щоб вішати на неї старий ліхтар, бо мусили щоразу засвічувати

того ліхтаря, тільки-но з'являвся згори пароплав, що міг на нас наскочити; а для пароплавів, які йшли проти води, треба було засвічувати ліхтаря хіба тільки тоді, коли потрапиш на ті місця, що їх називають порогами, – вода в річці стояла ще досить високо, і багато обмілин були під водою, тож пароплави, що йшли річкою вгору, не завжди трималися фарватеру, а шукали, де течія була менша.

Цієї другої ночі ми пливли годин сім, а то й вісім, за течією, що ринула зі швидкістю чотири милі на годину. Ми ловили рибу, балакали і вряди-годи пірнали у воду й плавали, щоб сон прогнати. Як же хороше було мандрувати отак за водою широкою тихою річкою: лежиш собі горілиць, милуєшся на зорі; не хотілося навіть голосно розмовляти, та й сміялися ми не часто, хіба що тихесенько хихотіли. Погода взагалі була ясна та тиха, ну й нічого такого не траплялося – ні тієї ночі, ні другої, ані третьої.

Щоночі пропливали ми повз міста; деякі з них стояли на темних пагорках, і видно було тільки смугу вогнів – жодного будинку не помітиш. П'ятої ночі ми проминули Сент-Луїс, над ним миготіла ціла заграва. В нашому Сент-Пітерсберзі люди казали, буцімто в Сент-Луїсі живе двадцять, ба навіть тридцять тисяч чоловік, але я не вірив, поки сам не побачив сили-силенної вогнів, що світилися о другій годині тієї тихої ночі. З міста не долітало жодного звуку; всі спали.

Щовечора, близько десятої години, я вилазив біля якого-небудь села на берег і купував центів на десять-п'ятнадцять борошна, копченої поребрини та ще сяких-таких харчів; а часом, було, прихоплю й курку, якій не сидиться на сідалі. Батько завжди казав: «Трапиться курка – бери, коли тобі самому не потрібна, то, певно, комусь згодиться, а добре діло ніколи марно не пропаде». Я ще не бачив, щоб та курка не згодилася самому батькові, але така вже в нього була примовка.

Рано-ранесенько крався я на баштани й кукурудзяні поля і позичав там кавуна, або диню, або гарбуза, або качани молододі кукурудзи, або ще щось такого. Батько завжди казав, що в позичках немає нічого лихого, якщо збираєшся колись той борг сплатити; а вдова, навпаки, запевняла, що позичка – та сама крадіжка, тільки інакше названа, і жодна порядна людина ніколи того не зробить. Джим сказав, що, з одного боку, вдова має рацію, а з другого боку – мій батько має рацію; а через те для нас найкраще буде викинути якісь дві-три страви із списку і ніколи їх не позичати – тоді при добрій нагоді можна без гріха позичати все інше. Пливучи річкою, ми обговорювали це питання цілу ніч, і все намагалися вирішити, від чого нам треба відмовитися: від кавунів, чи від динь-кандалупок, чи ще від чогось. До світанку ми нарешті все щасливо владнали й вирішили відмовитися від кислиць та лісових слив. Перед тим нам було якось неспокоїно на душі, а тут відразу стало легше. Я дуже був радий, що все вийшло на добре: кислиці мені не смакують, а дикі сливи досягнуть не раніш, як за два або за три місяці.

Часом траплялося нам підбити качку, що прокидалася дуже рано-вранці або летіла на ночівлю дуже пізно ввечері. Взагалі жилося нам із Джимом непогано.

П'ятої ночі нижче Сент-Луїса нас заскочила страшенна гроза – гуркотів грім, спалахувала блискавиця, і дощ лив як з відра. Ми позалазили в

курінь, а пліт покинули напризволяще. Блисне блискавка – і враз видно широку пряму річку перед нами та високі скелясті бескиди по обох її берегах. Минув короткий час, і я сказав: «Ану, Джіме, глянь он туди!» Там попереду маячів пароплав, що наскочив на скелю й розбився. Течія несла нас просто на нього. При світлі блискавки пароплав було видно дуже добре. Він сильно перехилився набік, так що лише частина верхньої палуби здіймалася над водою; при кожному спалаху було чітко видно найдрібніший прилад на ній; біля великого дзвона стояло крісло, а на його спинці висів старий капелюх.

Було вже геть за північ, буря ще лютувала, і все навколо виглядало так таємниче, що я відчув невтримне бажання, яке на моєму місці відчув би кожен інший хлопець, якби побачив розбитого пароплава, що лежав отак похмуро посеред річки, – мені закортіло забратися на палубу, пополазити скрізь та подивитися, що там робиться. Я сказав:

– А давай-но пристанемо до нього, Джіме.

Але Джім затався й спершу не хотів нізачо. Він сказав: – Вигадаєш таке – приставати до розбитого пароплава! Нам і тут добре. Гляди, щоб, бува, не вийшло так, як у Святому письмі сказано: «Де гріх – там і покута». Вважай, що там, може, й сторож є.

– Дід твій там за сторожа! – кажу я. – Там нема чого й стерегти, крім стернової рубки та капітанської каюти. Невже ж ти гадаєш, що хтось захоче важити головою заради такого добра та ще такої ночі, коли пароплав щохвилини може розвалитися й піти на дно?

Джім не знайшов, що на це відповісти, а через те промовчав.

– Та й до того ж, – кажу я, – ми змогли б позичити щось путне з капітанської каюти. Сигари там, напевне, знайдуться – центів по п'ять за штуку готівкою. Капітани пароплавів завжди люди грошовиті, одержують аж шістдесят доларів на місяць і не стануть торгуватися за злидений цент, якщо, скажімо, вподобать якусь річ. Вери-но в кишеню свічку, Джіме: я не заспокоюся, поки ми не обшукаємо всього пароплава. Невже ти думаєш, що Том Соєр прогавив би таку нагоду? Та нізачо у світі! Він би назвав це «пригода»! Авжеж, так і сказав би: «Справжня пригода!» Он що! Та він, хай там що, а заліз би на розбитий пароплав, навіть коли знав би, що там йому капець буде. Ще й з яким шиком зробив би тее! Ого! Вигадав би якусь таку штуку, що тільки рота роззявиш!.. Ти подумав би, що то сам Христофор Колумб відкриває царство небесне. От шкода, що немає тут Тома Соєра!

Джім побурчав трохи, а проте поступився. Він сказав, що говорити треба якомога менше й тільки пошепки. Сяйнула блискавка і саме вчасно показала нам розбитий пароплав; ми вчепилися за вантажну стрілу з правого боку й прив'язали до неї наш пліт.

Палуба тут піднялась дуже високо. Ми подалися вниз, на лівий борт, до капітанської каюти, обережно намацуючи ногами дорогу й широко розкинувши руки, щоб не наткнутися на ванти, – було так темно, хоч в око стрель. Скоро ми натрапили на засклену ляду, злізли на неї, ступили крок і опинилися перед дверима капітанської каюти, що були розчинені навстіж, і –

щоб я луснув, коли брешу! – раптом в глибині рубки побачили світло, і в ту саму мить до нас долинули голоси.

Джим прошепотів, що йому погано і що треба звідси забиратися геть. Я сказав: «Гаразд», – і вже хотів був вертатися на пліт, коли раптом почув, як хтось зойкнув і жалібно промовив:

– Ох, не руште мене, хлопці! Їй же богу, я й слова нікому не скажу!

Другий голос відказав йому досить гучно:

– Брешеш, Джіме Тернере! Чували ми те не раз. Ти завжди вимагаєш собі більшої пайки, і ти завжди хапаєш, скільки тобі захочеться. Ми мовчали, бо ти погрожував, що викажеш нас, якщо ми не дамо. Але цього разу терпець нам увірвався. Ти найпідліший, найзрадливіший пес на всю країну!

Тим часом Джим дременував до плоту. Я ж мало не луснув з цікавості; адже Том Соєр, думаю собі, в таку хвилину нізащо у світі не пішов би звідси, ну і я залишуся подивитися, що ж то воно буде далі. Я став навкарачки й обережно порачкував вузьким темним коридором, поки між мною та стерновою рубкою залишилася тільки одна каюта. А в рубці, бачу я, лежить долі чоловік, руки й ноги в нього зв'язані, а над ним стоять іще якихось двоє; один із них тримає в руці тьмяного ліхтаря, а другий – пістолета, цілиться в голову тому чоловікові, що лежить долі, й каже:

– Ох, і кортить же мені загнати кулю в це падло! Та воно й варто було б пристрелити таку погань!

Зв'язаний чоловік тільки кулився та все благав:

– Ой, прошу ж тебе, не треба, Білле! Їй-богу, я нікому й словечка не скажу!

І щоразу чоловік з ліхтарем сміявся й відповідав:

– Авжеж, не скажеш! Це таки щира правда, можу ручитися!

А один раз він сказав:

– Чуєш, як ласки канючить! Таж коли б ми не подужали й не зв'язали його, він би нас обох повбивав. І за що? А так! Тільки за те, що ми хочемо своє дістати! Але тепер, сподіваюся, ти вже нікому не будеш погрожувати, Джіме Тернере! Сховай свого пістолета, Білле.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=36621632&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.